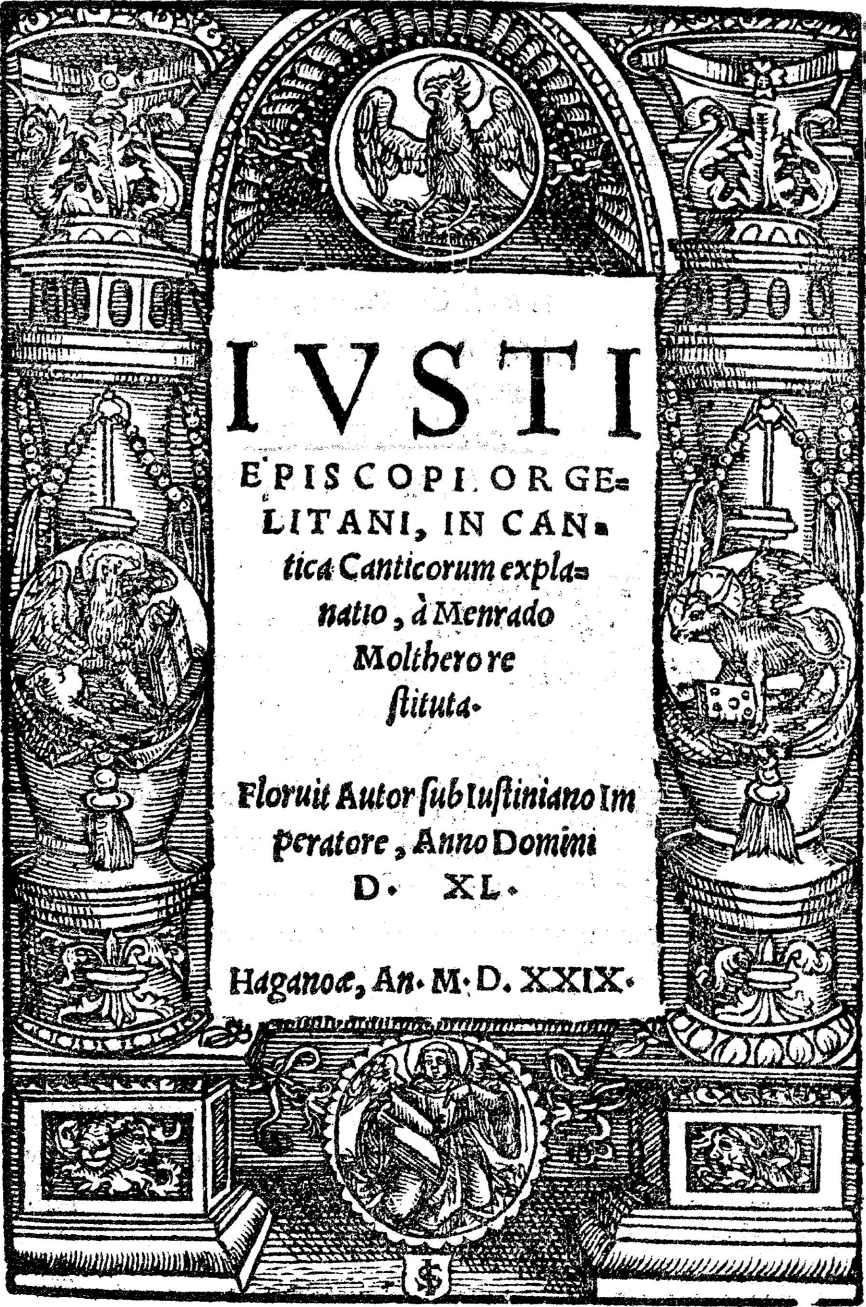

The title page is framed by an elaborate border. At the top center is a circular medallion containing an eagle with spread wings. The sides are decorated with large, ornate vases or urns, each containing a different figure: a bearded man on the left and a seated figure on the right. The bottom center features a circular medallion with a seated figure, possibly a saint or scholar, holding a book. The entire design is rendered in a detailed, engraved style.

IVSTI

EPISCOPI ORGE-
LITANI, IN CAN.

*tica Canticorum expla-
natio, à Menrado
Molthero re-
stituta.*

*Floruit Autor sub Iustiniano Im-
peratore, Anno Domini
D. XL.*

Haganoæ, An. M. D. XXIX.

EPISTOLA

REVEREN=

DISSIMO PRAESULI

TRAIECTENSI, ET VVOR=

matienſi Coadiutori, eidemq; Illu=

striſſimo Principi ac Domino, Do

mino Henrico, Comiti Palati

no Rheni, Duci Bauariae,

Menradus Moltherus

S. D.

OLVENTI MIHI NV
per ueterū quædā, Reueren
diſſime & Illuſtriſſime Prin
ceps, cum ſacrarum, tum
prophanarū literarum mo
numenta, admodum tempe
ſtue incidi in luſti Episcopi

Orgelitani, quam in Canticū canticorum ſcripſit ex
planationem. In quo tam præclaram dicendi ſacul
tatem, & tractandæ ſcripturæ dexteritatem, illis
præſertim temporibus, floruit enim ſub luſtiniano
Imperatore, non potui non uehementer admirari.
Et planè ſic habere comperio, ut quanto quiſq; ſit
author antiquior, tanto ſit abſolutior & integrior.
Nihil

NVNCVPATORIA.

Nihil Sophiſticatur, nihil nugarum admifcet, omnia
ſimplici explanatione tractat. In allegorijs uero, ni
fallor, ſœliciſſimus, in hoc non aliter quàm in ſpecu
lo, aut uitreis in undis ueteris imago ſeculi relucet,
quo nondum ſeruor ille Chriſtianæ charitatis, ut no
ſtra hac tempeſtate, relanguerat. Nempe quod ani
mo ſentiebant, re ipſa teſtabantur, & uita doctrinæ
reſpondebat, mores cum religione conſentiebant,
ut ex factis paruo negotio cuiuſq; uocatio cognosce
retur. Contemptis enim rebus, quas mundus iſte
amat, ſuſpicit, admiratur, ad unum ſœlicitatis ſco
pum contendebant, certi interim ſe à cœleſti remun
neratore Chriſto, à quo ſumpſerant exemplum, ſan
ctimonie & innocentie præmium accepturos. Quā
quidem ſtatus Chriſtianorū, quanquàm hodie labe
factatus ſit, uixq; reliquæ priſcæ ſynceritatis apud
paucos, nulla alia cauſſa, quā quod fidei laboremus
inopia, qua quicquid Chriſtianis moribus officiit, na
ſcitur, quemadmodum è diuerſo, diuites in fide, in
nocentiam, animi lenitatem, charitatem, & id ge
nus uirtutes exhibent, adpareāt, nullo modo tamen
ſecuris licet eſſe ſpeculatoribus domini, ſed uigilan
tibus oculis oues ſibi creditas, obſeruent & cuſtodiant.
Cuſtodientur autem optime, & bona fide annu
merabuntur, ſi ſeſe ueterū exemplo Præſul compa

EPISTOLA

ret. Quod cum tuæ celsitudini, amplissime Præful-
 curæ esse nunquam dubitarim, id tamen, ut plenius
 mihi persuadeam, Ioannes Lotzerus tam medicinae,
 quam omnium honestorum studiorum professor, &
 patronus optimus, in aula Illustrissimi Principis ac
 Domini, Domini Ludouici Principis Electoris, fra-
 tris tui Physicus, tuarū laudū præco benignissimus
 effecit. Maxime uero, laudans tuam erga ueterum
 lucubrationes propensam uoluntatem, & singularem
 fauorem. Quæ sanè res, ut hic præteream tuam ma-
 gnificentiam, pietatem, humanitatem, ut hic non
 recenseam, mansuetudinem & prudentiā, cum Epi-
 scopo, tum tali Principe, tantoq; generis & nataliū
 nomine celebri, mea sententia in primis digna est.
 Hac igitur tuarum uirtutū tam insigni laude illectus
 ego, tuæ celsitudinis nomini, hunc auctorē tam bo-
 num quàm antiquum, non enim uetustati suus ho-
 nor deest, dedico. Sequor hac in re morem ueterum
 qui & in hanc usq; ætatem seruator, nempe quod
 commendaturi Regibus & Principibus literas, eius-
 modi ad illos dona deferrent, quæ offerentium obser-
 uantiam atq; pietatem declarabant. Munus est exi-
 guum, si magnificentiā tuæ celsitudinis cōsiderem,
 sed non inconueniens, meo iudicio, partim quod ab
 Episcopo olim sit elaboratum, partim quod quasi
 ueterem

NUNCVPATORIA.

ueterem monetam, hunc librum in agro tuæ Diocæ-
 sis repererim. Exemplar enim mihi uetustum, Ve-
 nerabiles & colendi uiri, Decanus & Canonici ec-
 clesiæ diuī Pauli, apud Vangionum Vuormatiam, ex
 Bibliotheca sua cōmodato dederunt. Sic ergo sol in
 suum reuertitur circulum, cum IVSTVS EPI-
 SCOPVS restitutus, tibi iusticiæ cultori, & cla-
 rissimo Præfui dedicatur. Sic & antiquorū diligen-
 tissimo studio suus honos illibatus permanebit, si tan-
 tus princeps illa, tanta diligentia fuerit prosecutus.
 Quin & hoc nomine ab ignauorum & calumnian-
 tum garrulitate tutus erit, si tuo præsidio quicquid
 laboris in eò restituendo collocauimus, collocauimus
 autem non parum, ut sit in repurgandis numismati-
 bus, multas è terra sordes referentibus, probatum
 fuerit. Vale foeliciter clementissime Princeps,
 Heydelbergæ, pridie Nonas Iunias.
 Anno M. D. XXIX.

A;

EPISTOLA
EX LIBRO ABBATIS
SPANHEMENSIS, DE
ECCLESIASTICIS
SCRIPTORIBVS.

IVSTVS ORGELITANAE ECCLE-
siae Episcopus, uir in Scripturis sanctis exercita-
tus & doctus, in exponendis Diuinis, & Cano-
nicis uoluminibus, excellētis ingenij, scripsit satis ele-
gans & commendabile uolumen, scholastico sermo-
ne, in Cantica Canticorum. Claruit cum fra-
tre suo, sub Iustiano Imperatore.

Anno Domini D. XL.

EPISTOLA
IN NOMINE

SANCTAE TRINITATIS
incipit Explanatio in Cantica Canticorū,
Epistola Iusti Episcopi, ad sanctum

Sergium Papam.

DOMINO MEO VERE PIISSIMO
& praecipue Dei gratia copioso, semperq;
in Christo probato, Domino Sergio Papae,
IUSTVS EPISCOPVS. Sciens te tam solerti
studio, pro refrigerijs pauperum laborasse, ut illis
temporalem consolationem, tibiq; adquisieris eter-
nam mercedem, quodq; iam satis esse dijudicans, to-
tum ad Dei eloquia, ex quibus nunquā fusti nactus
pro animae cultura te conuerteris, quoddam tibi in-
corporalis speciei spirituale xeniū procurauī. Quod
si tibi Christus, non ex nostro merito, sed suo mune-
re fecerit esse gratum, forsitan proueniet, ut in die-
bus ieiunij quodammodo relictus ad mensam uenias,
& antequam cibum capias, quaedam te prae gustasse
praesentias. Nec hoc dicens transmissionis huius me-
ritum priusquā ad probes, arroganter insinuare stu-
deo. Sed haec intercedēte charitate, in qua te totum
posideo, ita de tuo, tanquā de meo animo prae su-

PROLOGVS.

mens, tibi acceptū fore, absq; ulla ambiguitate con-
fido. Igitur in Christo Iesu germanum cordis mei te
esse non nesciens, libellum de tractatu libri Canoni-
ci, qui Canticum Canticorū proscibitur, quem nu-
per Christo illuminante edidimus, tibi primitus cen-
sui offerendum, in quo nō nostra, sed ea potius quæ
tua sunt, quia sic diligis te suscepisse, cognosce-
Quem precor, cum ea sollicitudine, quam in Chri-
sto geris, recenseas, ut si quid illic corrigendum per-
senferis, cum libertate commoneas, & si cæteris in
Christo fratribus relegendum, uel fortasse placuerit
offerat transcribendum. Itaq; quia sic accidit, ut
membranis desistentibus, minutioribus literis, ean-
dem scripturam in pares quaterniones susceperint.
Nec studiose fabrefactis literis ambiatur, si memora-
tam rem alicuius momenti esse censueris. Quia hoc
ipsum, ut præfatus sum, donante domino tuum est,
ut diligentiore studio transcriptum, utilius coapte-
tur, quantocius studebis. Quod opus, si laude dignū
processerit, ad auctorem referam Christum. Si uero
reprehensioni patuerit, quia utriusq; est, statim te
sumam socium, te inquam ipsum. Qua de re, sic te
condecet, quæ Deus contulit coaptare, ut non de ne-
gligentia uituperium, sed de industria, charitatis su-
scipias fractum, ut fratres, qui præcessorum patrum
tractatibus

PROLOGVS.

tractatibus epulantur, etiam his neotericis, quæ eis
ex charitate offerimus, non pro nostro merito, sed
pro Dei dono, & sua ipsorū beneuolentia uesci quo-
dammodo delectentur. Aue nūc in Christo pijsime,
nostramq; possibilitatem sanctis orationibus
in Domino foue.

Explicit Epistola ad Sergium Papam.

Item alia ad Iustum Diaconem.

IUSTVS IN

CHRISTO NOMINE EPI-

scopus, charissimo filio suo Iusto Dia-
cono, in Domino salutem.

VM NOSTRIS TEMPORIBVS,
C te pescentibus studijs, rarus quis inueniatur,
qui sit uel ad legendū, quæ sancta sunt, quo-
tidiana intentione promptus, mirum opus à me exi-
gis dulcissime mihi IUSTE Diacone, ut de libris
Canonicis, præcipue de Canticis Canticorum quic-
quam edisseram, cum ea quæ potiora sunt catholico-
rum patrum opuscula, necdum eo ardore, quo con-
decet à quibusdam attentius recenseri præsentiam.

PROLOGVS.

Igitur qui opimis dapibus maiorum sollicitudine præparatis uesti detrectat, ipse perpende, si hæc nostri conuiuioli agrestia holera, uel usu digna dijudicent. Attamen orationibus tuis, hæc, quæ præparada studuimus, si salubri tractatu decocta, & spiritu sancto condiri meruerint, ex hoc sapore, ille qui huic sterilitati infundit pinguedinem, profecto hoc exiguitatis nostræ ferculū, suis famulis dulcius efficiet. Qui cunq; sanè ad reprehendendum prompti sunt, hanc nostram persecutionem, non secundum peritiam sermonum occurrisse putent, uel ita esse ipsi potius, quàm ueritas approbauerit, huiusmodi à nobis nō pertimescendos ille admonuit, qui regnum Dei non in sermone, sed in uirtute esse perdocuit, ac semetipsum uerbo potius quàm scientia imperitū scripsit. Scio & aliud esse genus hominum, qui cum in multorum dictis laudanda reperiant, cognitis authoribus, quæ hætenus magnificauerāt, mirari desistāt, quasi quælibet fabrica ex artifice, & non potius opifex admirandus ex opere, quorum in hoc quàm sint iniusta iudicia, semetipsos considerantes diligenter inspiciant, & ab æquitatis magistro ipsi potius corrigantur, exposcant. Tu uero fidelissime minister Christi, primum obsecro, ut qui me tam difficilia ad tractandum suscipere, importunitate assidua cogis, quatinus ea p̄ Dei gratiā expleā, orare nō desinas.

PROLOGVS.

PROLOGVS.

CVpiens in domo Dei aliquid offerre de muneribus Dei, & in lege ipsius, si non die ac nocte, saltim per interualla temporū exerceri, librum Canonicum sapientissimi Solomonis, qui pie notatur Canticum Canticorum, secundum eam editionem, quam beatæ memoriæ uir eruditissimus Hieronymus presbyter, ex Hebræa ueritate trāstulit in latinum, confidens in eum, cui omnia sunt possibilia, suscipio pertractandum, non quod ex me tantæ altitudinis ualeam profunda rimari, sed in quantum ostendere uoluerit, qui corda illuminat, quod haurire ualuerō, fratribus in Christo nostris, ex dono ipsius contemplanda producā, pariterq; uobiscum offeram perfruenda. Neq; hoc (metuens infirmitatem meam) aggredi quolibet ausu præsumerem, si illum leonem, qui est de tribu Iuda radix Dauid, uicisse, & septem sigillis, sancti uidelicet spiritus septemplici uirtute signatū librum, & ab eodem fidelibus iam reseratū esse, nescirem. Et licet sciam non esse me dignum, qui in regis cubiculū introductus, eius inestimabilia ornamenta conspiciam, attamen quia sine personarum acceptiōe, uniuersis Iesus dominus noster clamat, petite & accipietis, querite & inuenietis, pulsate & aperietur uobis, secundum simi-

PROLOGVS.

litudinem, quam ipse proposuit, in huius uitæ miseria, tanquam in noctis medio cõstitutus, pergam ad eum, postulaturus tres panes, uidelicet, ut secundũ præceptum patrum, triformi expositionum regula, uenientem amicum de uia, reficiam. Sed nec ad priorem petitionem excusatione opposita conquiescam donec & si non propter amicitiam, uel propter importunitatem, tamen, quicquid est necessarium, eodem largiente percipiam. Igitur sacramenta libri huius, quia multũ inscrutabilia & inuoluta dinoscuntur, non immerito in ipsa prænotatione tituli Cantica Canticorum præscribuntur, quia à cæteris eminentiora sine dubitatione aliqua perducuntur. Sunt enim plurimis, & penè insolitis ultra aliarum scripturarum consuetudinem uelata mysterijs, ita ut nisi Christus præsit, sensibus nec comprehendi, nec subtilissimis intelligentiarum aditis, ualent inuestigari. Quapropter precor omnes, in quorum manus istud opus inciderit, ut laborem nostrum pia mente considerent, & in tanta difficultate, sicubi hæsitauerint uentes, in quam arduis gradiar, agnoscant. Sicubi autem inoffenso pede concurrero, illi qui dextram lasso porrigit, & ubi uoluerit, ducit: unã mecum gratias agant. Studebo sanè quanta ualuerò breuitate, prælati sententijs expositiones annectere, ne congesta

PROLOGVS

gesta prolixitas, adferat legenti fastidium. Sed quia tantæ mysteriorũ profunditates, compendio sermonis, non queunt explicari, sufficiat lectori huius arcani, si patefactum reperiat ostium, secretiora uero, quæ illic rex æternus recondi uoluit, infuso sibi lumine desuper, magis ipse cum introierit perscrutetur. iam nunc quod primordia, uel consequentia præfati libri continent, illuminante spiritu sancto, per quem scripta sunt, cernamus.

I.

Osculetur me osculo oris sui.

Vox ecclesiæ hæc est, uenientis ad Christũ in osculo, offensam quam apud Deum homines peccando contraxerant, resolui cupientiis, & pacem in qua, dum essemus Deo patri inimici, per ipsum filium eius reconciliamur, inuenire desyderantis. Propter quod Propheta ad Deum, Pacem tuam domine da nobis, & omnia reddidisti nobis. In Euangelio quoq; redeuntem à regione longinqua filium, pater deosculatus est. Tunc enim quodammodo uenientibus ad se, osculum tradidit, quando unicũ suum in homine nasci uoluit, per quem etiam ut ei pacis uinculo adhereremus, attribuit. Deniq; & angeli, nascente Christo, gloria in excelsis Deo, &

in terra pax hominibus bonæ uoluntatis, ideo nos
ce consona clamauerunt, quia ipsum, qui est pax no-
stra, nobis utiq; talia dicēdo, perspicue docuerunt.

II.

Quia meliora sunt ubera tua, ui-
no, flagrantia unguentis optimis.

Vbera Christi Apostolos & Euangelistas non in-
congrue accipimus, per ipsos enim in fide nutrimur
& spiritali alimento reficimur. Idcirco autem me-
liora uino probantur, quia Euangelica doctrina emi-
nentior, quàm lex olim data, dinoscitur. Deniq; illic
figura, hic ueritas, illic tanquàm austeritas uini, di-
ligendum tantummodo proximum, & inimicū odi-
endū ostēdit, hic dulcedo gratiæ, pro inimicis oran-
dum, & eos qui nos oderunt admonet diligendos.
Ipsa quoq; Christi ubera, id est Apostolos unguentis
optimis flagrantia declarat, quia tantis uirtutibus,
tantisq; enutuere miraculis, ut odor iusticiæ eorum,
longe lateq; diffusus, tunc intuentes oblectaret, &
usq; huc omnes reficiat audietes, sicut unus ex ipsis
pronunciat dicens, Deo autem gratia, qui semper
triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ
sue manifestat in omni loco pro nos.

Oleum

III.

Oleum effusum nomen tuū, ideo
adulescentulæ dilexerunt te.

Quem unxit Deus, id est Christum, oleo letitiæ
præ participibus suis, huius etiam uelut oleum effu-
sum est nomen. Quicunq; enim Christiani à Christo
nominantur, ipsiq; chrysmate perunguntur, atq; in
eius nomine baptisati, sancto spiritu adimplentur,
ut unguentum, quod descendit à capite in barbam
Aaron, quod uerum, perfectum, atq; fortissimum
declarat, id est sacer spiritus, qui à Deo diffusus est
in Christo: descendit etiam in oram uestimenti eius,
ac totam, usq; in finem, ecclesiam replet, quæ ei in-
hærendo, sine dubio, uestis ipsius est. Nam in trans-
figuratiōe uultus eius splenduit sicut sol, ut in Euan-
gelio legimus, & indumenta ipsius uelut nix candi-
da facta sunt, quæ talia nullus fullo super terram fa-
cere potuit. Nullus enim doctorum ad tantum nitore-
m, sicut ille discipulos suos aliquādo perduxit, uel
sic, à maculis ablutos, instar niuis candidos in se cre-
dentes facit. Hanc ergo adulescentulæ, uel nouellæ
ecclesiæ, uel incorruptæ animæ dilexerunt, quæ eti-
am flagranti unguento repletæ, cum Apostolo di-
cunt, Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per
spiritum sanctum, qui datus est nobis.

Trahemepost te, curremus in
odore.

Quid sit tra-
hi à Christo.

Dicit Dominus in Evangelio, Nemo uenit ad me
nisi pater, qui misit me, attraxerit eum. Attrahitur
enim ad Christum, qui credit Christo. Illi uero cur-
runt post eum, qui eum imitantur, uel qui dono ip-
sius ipsum sequendo proficiunt.

V.

Introduxit me rex in cellaria sua.

Introduxit Christus ecclesiā in sua cellaria, cum
ei reuelat scripturarum occulta mysteria, sicut Apo-
stolus ait, ut ostenderet in sæculis superuenientibus
abundātes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos
in Christo Iesu. Vel tunc ex toto sancti introducun-
tur in Christi cellaria, cum eis in fine dicitur: Ve-
nite benedicti patris mei, percipite regnum, quod
uobis paratum est ab origine mundi.

VI.

Exultabimus & lætabimur in te,
memores uberz tuorz super uinū

Exultant sancti & letantur in Domino, cum re-
cordantur, quemadmodum per ubera Christi Apo-
stolorum

stolorū scilicet doctrinis spiritali lacte nutriti sunt.
Quam doctrinam Christi dum prisca legis præce-
ptis inspicunt clariorem, in illa uel ex ipsa Christum
intuentes intelligunt, quibus ipse in Evangelio di-
cebat: Vestri beati oculi qui uident, & aures quæ au-
diunt. Amen dico uobis, multi prophetae & reges,
quæsierunt uidere, quæ uidetis, & non uiderunt, et
audire quæ audistis, & non audierunt.

VII.

Recti diligunt te.

Nec enim prauī possunt diligere equitatem. Illi
enim recti sunt, & diligunt Deum, qui non amore Qui sint
recti.
creaturæ captiui tenentur, sed sicut rectos decet, pre-
tiosum infirmis præponentes, Deo auctori omnium di-
lectione fortissima adhæserunt. Sed & illi Deum re-
cte diligere approbantur, qui nō solum in beneficijs
sed in flagellis ipsius, constituti, similiter gratias agūt
sicut et ille qui dicebat, Benedicam Dominum in om-
ni tempore, laus eius in ore meo. Id est, & quando
lætitiā ex dono capio, & quando dolorem eodem
corripiente suscipio. Sicut alius quoq; uehementissi-
ma passione probatus, carne putridus, & syncerus
corde locutus est, Si bona suscepimus de manu Do-
mini, mala cur non sustineamus: Dominus dedit do-
minus abstulit, sicut Domino placuit ita factum est
sit nomen &c.

Nigra sum sed formosa filiæ Hierusalem sicut tabernacula cedar.
sicut pellis.

Nigra confessione peccatorum, formosa gratia sacramenti filia Hierusalem. Ex illa enim, primitiuorum ecclesia, per Euangelium nata est, quæ prima credidit in Hierusalem, uel certe sicut Apostolus dicit illa quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra: Et merito, quia adsimilat se tabernaculis cedar, quod interpretatur obscuritas, ad cuius filios Apostolus dicit, fuistis aliquando tenebræ, nunc aut lux in Domino. Potest etiam nigra uocari, cum passibus omnibus opprobrijs, contumelijs & despectui traditur. Considera nigram atq; formosam in Paulo, in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur sed non destituimur: deiecemur, sed non perimus. Quemadmodum tabernacula Cedar, tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsa & sicut pellis Salomonis: semper mortificatione Iesu Christi in carne nostra circumferentes, ut & uita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.

IX.

Nolite me considerare, quod
fusca

fusca sum. Quia decolorauit me
sol.

Id est, nolite me constitutam in persecutione despicere? Aestus enim tribulationum sustinui, & quæ si decorem temporalis iucunditatis amisi, Per multas enim tribulationes oportet me intrare in regnū Dei. In illis namq; sum, de quibus scriptum est, Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et uos quidem tristitiam habebitis, mundus aut gaudebit, sed tristitia uestra in gaudium conuertetur.

X.

Filij matris meæ pugnaverunt
contra me.

Filij scilicet Synagoga, qui docentem & arguentem Stephanum martyrem lapidauerunt: Et facta est persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Hierosolymis, & omnes fratres dispersi sunt per regiones Iudeæ & Samariæ: Vel illi etiam pugnaverunt aduersus ecclesiam, qui Paulum prædicantem in gentibus per ciuitates singulas persecuti sunt. Similiter & illi qui his qui ex gentibus crediderant onera legis imponenda censebant. Quæ beatus Iacobus cum ceteris Apostolis salubriter remouenda decreuit. Nam & illi qui Galathas in Christo credentes circumcidi

ANNOTAT. IVSTI. EPISC.

Perturbantes *Euangelicam doctrinā con-*
tra ecclesiam *pugnant.*
 suaserant, perturbantes Euangelicam traditionem,
 aduersus ecclesiam pugnasse docentur. De quibus
 Paulus apostolus ait, Neq; enim hi qui circumcidun-
 tur legem custodiunt, sed uolunt uos circumcidi, ut in
 carne uestra glorientur. De ipsis etiam dixit: uitam
 abscindantur qui uos conturbant.

XI.

Posuerunt me custodē in uineis.

Vineæ quoq; istæ Synagogæ sunt: Acceperat
 quippe Saulus potestatem et epistolas à principibus
 Sacerdotum, ut quoscunq; credentes in Christo re-
 perisset, uiros ac mulieres, in custodias traderet, ut
 punirentur: Vt dum ista perpetraret, quasi Synago-
 gæ uineam custodiret. Et sequitur, uineam meam
 non custodiui. Factus enim ex Saulo Paulus, ex perse-
 cutor prædicator, dum Verbum Dei Iudæis contra-
 dicentibus prædicaret, et omnino sperneretur, eis dē
 incredulis dixit: Vobis quidem oportebat predicari
 Verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indi-
 gnos uos iudicastis tantæ salutis, ecce cōuertimur ad
 gentes. Sic enim præcepit nobis per scripturam Do-
 minus, Dedi te in lucem gentiū, ut sis in salutem usq;
 ad extremum terræ: uel sicut ipse ad Galatas scripsit
 Audistis cōversationem meam in Iudaismo, quia per-
 sequebar ecclesiam Dei, & expugnabam illam &
 profi-

IN CANTICA CANTIC.

proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos me-
 os in genere meo. Abundantius æmulator existens
 paternarum mearum traditionum. Et iterum: sed
 quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum detrimē-
 ta, tanquam sub ænigmati dicens, Posuerunt me cu-
 stodem uineis, uineam meam enim non custodij.

XII.

Indica mihi quē dilig. anima mea
 ubi pascas, ubi cubas in meridie.

Legimus in Euangelio, si dixerint ecce hic est *Vnitās.*
 Christus, ecce illic, nolite exire. Hic enim atq; il-
 lic partes esse noscuntur. Christus autem in eccle-
 sia catholica tanquam in meridie cubans, mundum
 uniuersum suo fulgore perfudit, & in spiritu feruen-
 tibus requiescit. Atq; ex ea charitate qua orbem uni-
 uersum irradiat, credentes in se populos quotidie
 pascit.

XIII.

Ne uagari incipiam per greges
 sodalium.

Id est, Si in ea claritate, qua fidelium tuorum uni-
 uersitas consistit, te habitantem ignorauero, per gre-
 ges sodalium, id est, per congregationes heretico-
 rum incipiam oberrare. Sodales quippe Christi ex

B 1

Christiani nomine tantum quadam parte hæretici adpellantur, quia natiuitatem passionem, & resurrectionem ipsius profitentur, sed quia de ipsis Apostolus ait, habentes formam pietatis, & uirtutem eius abnegantes, non iam sodales, sed aduersarij comprobantur.

XIIII.

Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere & abi post uestigia.

Vox Christi est ad Ecclesiam. Si ignoras te o pulchra inter mulieres, si non intelligis, quia tu es illa cui in Psalmo dicitur, Audi filia & uide & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui, quia concupiscit rex pulchritudinem tuam, quia tu sola accepisti decorem in corruptibilibus sacramentis. Et bene ait, Inter mulieres, id est, gloriosa inter hæreses, Congrue enim mulierum nomine uocitantur, quia uirginitatem quæ est in Christo amiserunt. Igitur non oberres, me alibi extra te querendo ullo modo, in te quippe ubi me hactenus non querebas tanquam in meridie requiesco. Iam intellige ubi me pascentem, et gubernantem temetipsam, quæras, ne uelut in nocte quorumlibet simulatio te abducat. Quia tantummodo in te certa sinceritas me apud te regnante perdurat, in illis te esse cognosce, quibus post

Vnde ecclesiæ
sinceritas.

post resurrectionem meam ueraciter repromisi. Ecce ego uobiscum sum usque ad consumationem seculi. Quod si quadam promissorum meorum dubitatione aliquo modo fluctuas, nec meam presentiam, nec tuam pulchritudinem cognoscis, egredere, & abi post uestigia gregum tuorum. Merito etenim post uestigia gregum perget, quia pastoris presentiam dereliquit. Et pascere hedos tuos, iuxta tabernacula pastorum. Iniustos homines oblectans traditionibus uel conuenticulis hæreticorum. His etenim redargutionibus obiurgari merentur, qui Christum in catholica Ecclesia, uel seipsos Ecclesiam catholicam esse non cognoscunt.

iohane
firs

XV.

Equitatu meo in curribus Pharaonis.

Dicit Abacuc propheta: Nunquid in fluminibus iratus es Domine, aut in fluminibus furor tuus, uel in mari indignatio tua, qui ascendis super equos tuos, & quadrigæ tuæ salus. Quos equos Apostolos & Evangelistas accipimus. Ideo Christus loquitur ad ecclesiam, Tunc equitatu meo in curribus Pharaonis assimilauit te, cum sapientes mundi, ad meam fidem euocandos conueriti, ut deposito timore seculi, sub me, qui sum salus uera currendo proficiant, meque

ANNO. IVSTI. EPISC.

circumferendo pijs prædicationibus, credentium fide oculis manifestent. Ac sicut princeps mundi huius, qui iam missus est foras, falsis philosophis, tanquam elatis curribus, usus est ad perniciem, ita ego mea sapientia repletis apostolis, credentes institui ad salutem.

XVI.

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturæ.

Castitatem comitem uerecundie prædicauit. Dicitur enim genus turturum amisso corporali consortio solitarium incedere, nec carnalem copulam ultra requirere. Habet itaq; Christi sponsa eximiam pulchritudinem, quando cum pudore retinet castitatē.

XVII.

Collum tuum sicut monilia.

In collo hi insinuantur, qui legem Dei diebus ac noctibus meditari non desistunt, quiq; etiam uelut munda animalia salutarem doctrinam uigiter rumimando reuoluunt. Hi quia præclara ecclesiæ ornamenta sunt, uelut sponsæ monilia describuntur.

XVIII.

Murenulas aureas faciamus tibi uer.

Vox

IN CANTICA CANTIC.

Vox ista doctorum est, qui tunc ornamenta ecclesie auro argentoq; permixta disponunt, quando spirituales intelligentias eloquij nitore edisserunt. Murenule autem à capite defluentes, solent ad ceruicem ornandam aptari. Et idcirco illæ doctrinæ præclare sunt, quæ à capite, id est, Christo procedentes, sic spiritali officio ministrant, ut ceruicem nostram uirgo Christi subdendam edoceat, ita ut talibus ab Apostolo dicatur, Non alta sapientes &c.

XIX.

Dum esset rex in accubitu suo nardus.

Narrant Euangelia ante biduum paschæ, recumbente Domino, à muliere habente alabastrum unguentū Nardi pistici, eius capiti superfusum, & hic prophetia dicit, Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Igitur tam hæc quam illa figurate dicta uel facta noscuntur, quia rege nostro uel in cruce, ubi inclinato capite spiritum reddidit, uel in sepulchro, ubi corpore conditus requieuit in suo accubitu constituto, ecclesia piæ confessionis odorifero unguento eum perunxit, ut eum uoluntarie passum fuisse, & à mortuis die tertia uirtute propria resurrexisse, in salutem credentium prædicare non cesset.

B s

Fasciculus myrrhæ dilectus meus

Myrrhæ species mortuorum corporibus condien-
dis apta dinoscitur. Fasciculus itaq; myrrhæ Chri-
stus passus mortuus & sepultus. Igitur ubera Eccle-
siæ, id est, eruditi et spiritali lacte redundantes, qui
nascentes in fide populos nutriunt, illi sine dubio cō-
probantur, qui mortem Domini sicut præceptum est
annunciare donec ueniat omnib. modis non desistūt.

Botrus cypri dilectus meus mihi
in uin.

Botrus in Cypro, Christus suspensus in crucis li-
gno, quod genus ligni odoriferum semper & incor-
ruptū est. Signū etenim crucis, cū odore Chrysmatis

Quibus dulce prænotamus in fronte. Bene aut ait Botrus Cypri, di-
do botri sit cō- lectus meus mihi, quia non illis qui crucifixerunt sed
cessa. his qui in crucifixum crediderūt, botri istius dulcedo
concessa est. In uineis Engaddi, in synagoga populis
ubi dominica peracta est passio. Engaddi interpreta-
tur oculus tentatiōis meæ. Lege Euangelū et inueni-
es phariseos et sadduceos nihil aliud intēdisse suis in-
terrogationibus, nisi ut Dominum per singula ten-
tassent, & inuenirent caussas accusandi eum. Qui-
bus ipse dicit. Quid me tentatis hypocritæ? Sed tan-
tum

tum bonum passionis Christi illis quidem gestum, no-
bis autem qui credidimus, constat esse concessum.

Ecce tu pulchra es amica mea, ec-
ce tu.

Christus Ecclesiam quam amicam pacis suæ oscu-
lo fecit, bis pulchram pronunciat, sicut Apostolus
ait, sanctam corpore & spiritu esse docuit, adiiciens
oculi tui columbarum. Nihil est maius quod faciem
ornet in corpore, quā dispositio oculorū, per quos
cōuenienter sanctos apostolos, accipimus, qui etiam
figura prospicere potuerunt, quorum priuilegia de-
signans beatus Paulus apostolus ad Corinthios scri-
bens ait, Vos estis corpus Christi. Et alio loco, Quos-
dam quidem posuit Deus in ecclesia primum aposto-
los &c. Iam cum dicit, oculi tui columbarum ipsos
Apostolos, quibus præceptum est, ut essent astuti si-
cut serpentes & simplices sicut columbæ euidenter
ostendit. Per cuius auis similitudinem, eosdem sancto
etiam spiritu repletos esse demonstrat.

Ecce tu pulcher es dilecte mi et de.

Christum quem pulchrum & decorum Ecclesia
hoc loco commemorat, Psalmista sic pronunciat, di-
cens, Speciosus forma præ filiis hominum, Diffusa

ANNO. IVSTI EPISC.

est gratia in labijs tuis. Sed hæc tua pulchritudo exinde est, quia in principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum, & uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. Addens aut, Lectulus noster floridus, ipsum corpus Dominicum in quo Deitas requieuit, syncerum odoriferum, ex uirgine natum ostendit.

XXIII.

Tecta domorum nostrarum.

Domus istæ, in quibus Christus habitat, sancti sunt, sicut Propheta dicit, quoniam habitabo in eis. Tecta autem & laquearia domorum istarum cedrina, & cypressina, quæ incorruptibilia & odorifera dinoscuntur, dilectionem Dei & proximi, quæ per spiritum sanctum desuper concessa est, id est, ut sancti in se sint, demonstrat.

XXV.

Ego flos cæpi, & liliū cōuallium.

Ego decus mundi, ex uirginitate humilium.

XXVI.

Sicut liliū inter spinas, ita amica.

Expulso homini de paradiso dicitur, Maledicta terra in operibus tuis, spinas & tribulos germinabit tibi, quæ terra utiq; caro humana intelligitur, quæ

IN CANTICA CANTIC.

quæ aculeus libidinum & concupiscentiarum spinas producere consuevit. Quapropter quod ait, Sicut liliū in medio spinarum, sic amica mea inter filias, filias hæreses dicit, quæ per baptismum, quasi renate, filiarum nomine nuncupantur. Sed spinis comparatæ, corrumpentes & corruptibiles perdocentur. Quam corruptionē ecclesia nescit, quæ liliorū sinceritati cōparata, ultro citroq; redolet, ac resplendet.

XXVII.

Sicut malum inter ligna syluarū.

Dicit Psalmographus, Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, aut quis similis erit Deo inter filios Dei, illic adoptione, hic natura est filius. Et ideo nullus in sanctis, uel in uniuerso genere hominum, quamlibet filij uocabulo censeatur, Christo similis reperitur, qui fructus sui dulcedine, refectioneq; electos incomparabili decore præcedit.

XXVIII.

Sub umbra illius quem desideraueram.

Eodem protegente, quem semper adesse quasiui, humilis ac securo permansi.

XXXIX.

Et fructus eius dulcis gutturi meo.

Ecclesia corruptionem nescit.

ANNOT. IVSTI EPISC.

Dicit in Euangelio Dominus, Ego sum uitis, uos estis palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic adfert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Quamuis igitur fructus oriatur in palmitem, ptum si quid ad uitam tamen deputandus est, ex cuius radice, palboni egerimus cum fructu processit, & ideo quicquid iusti in bonis operibus fructificant, totum est referendū ad Christum. In cuius fructibus incomparabilis dulcedo sentitur. Illi etiam sancti qui per gutturis speciem ruminare quæ gustauerāt, id est meditari, quæ Christi sunt, consueuerant: ipsi etiam nimiam dulcedinem ex eius fructu percipiunt.

XXX.

Introduxit me in cellā uinariam.

Ascensurus in coelos, Dominus præcipit Apostolis ab Hierosolymis ne discederent, dicens ad eos, Gaudete, quia uici mundum, & uado ad patrem, uos uero sedete in ciuitate, quo ad usq; induamini uirtute ex alto. Et sicut in Actibus Apostolorum scriptum est, Tunc reuersi sunt in Hierusalem, à monte qui uocatur oliueti, qui est iuxta Hierusalem, sabbati habens iter, Et cum intrassent in cœnaculū, ascenderunt, ubi manebant Petrus & Iohannes, Et post pauca, hi erant omnes unanimiter congregati cum mulieribus;

IN CANTICA CANTIC.

mulieribus, & matre Iesu Maria, & fratribus eius. Erat autē turba hominum ferè centum uiginti in hoc loco constituti, & superueniente spiritu sancto, repleti sunt, & cū cœpissent loqui uarijs linguis, multo pleni à populo putabantur. Tunc itaq; Ecclesia in cellam uinariam introducit, quando hæc Apostolica congregatio in unitate permanens spiritu sancto repletur, sicut & Apostolus dicit, In uno spiritu omnes nos in unum baptizati sumus, siue serui, siue liberi, & omnes in uno spiritu potati sumus, quia charitas per spiritum sanctum, piorum in corde diffunditur, statim subiunxit: Ordinauit in me charitas. *Ordinata charitas.* Hæc enim est ordinata charitas, ut diligat homo proximum suum, tanquam seipsum. Sic diligit Deum, ut etiam seipsum abneget propter ipsum, diligitur in malis quoq; non iniquitas, quam ipsi faciunt, sed creatura in qua boni à deo formati sunt. Sed & illa ordinata charitas, ut serui Dominū, non sicut malefactores sentiant, ne sicut lasciuentes execrabili amore se diligant, sed etiā ubi necesse fuerit semetipsum mutuo expulsa supstitione cū libertate corripiant secundū illud, Meliora sunt uulnera diligentis, q̃ fraudulenta oscula blandientis: & iterū, Qui arguunt laudabuntur, & super ipsos ueniet benedictio.

XXXI.

Fulcite me floribus, stipate me
malis.

Sanctorum coetibus coniungi uel circumdari desiderat, quæ pio & casto amore languescit, quia languor non est morbi, sed ineffabilis desiderij, secundum illud, Defecit in salutari tuo anima mea, & in uerbum tuum super speravi. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes, quando consolaberis me? Felices illi, qui tali profectu proficiunt. Quodammodo enim qui multum desiderat languescit, et deficit, donec optata uel quaesita reperiatur.

XXXII.

Læua eius sub capite meo & de
xtera.

Ipse Salomon in Prouerbijs ait, Beatus homo qui inuenit sapientiam, & affluit prudentia, longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitiæ et gloria. Ac sic electa Christi ecclesia sinistram habens sub capite temporalia sibi subiecta describit, & dextera eius se amplexari, dum æterna concupiscit, edocuit.

XXXIII.

Adiuuro uos filiæ Hierusalem per
capreas.

Filiæ

Filiæ Hierusalem sanctas & pacificas doctorum animas dicit, quas per munda, & uelocia animalia quæ ruminare non desinunt, & in campis sanctarum scripturarum aluntur, coniurat, ne suscitare faciant donec ipsa uelit. Quod Paulum apostolum fecisse cognoscimus, cum uirginibus de conseruanda sancti monia, non præceptum, sed consilium dedit. Et in Euangelio diuiti dicitur, Si uis perfectus esse, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et alio loco ubi Spadones laudantur, qui seipso castrauerunt propter regnum coelorum. Et statim adiicitur, qui potest capere capiat. Et iterum Apostolus, cum ad continentiam hortatur, hoc ad utilitatem uestram dico, non ut laqueum uobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, hortor, & quod facultatem præbeat sine impedimento Deum obseruandi. Et rursus ad Philemonem, sine consilio autem tuo, nihil uolui facere, uti ne uelut ex necessitate bonum tuum esset sed uoluntarium. Tunc enim dilecta quoadusque uellet nullo modo suscitatur, quando sanctorum uota uoluntate spontanea Domino offeruntur.

XXXIII.

Vox dilecti mei.

Hæc uox Christi quæ in hac prophetia tantum commemoratur, non inscite de illa accipitur, quæ ge

C

Sponte seruientium Deo,
non coacte.

nus mortuorum hominum in Euangelio suscitantur, sicut ipse pronunciat dicens. Amen amen dico uobis, quia ueniet hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient uocem eius, & procedent qui bona fecerunt in resurrectione uitæ. Et in Apocalypsi dicitur: Beatus qui habet partem in resurrectione prima. Ille in prima resurrectione partem inuenit, qui erutus de mala consuetudine tanquam à morte, Christo uiuificante resurgit.

XXXV.

Ecce iste uenit saliens in montibus

Venit Christus saliens in montibus cum perfectior perfectis adparuit. Transiliens colles, cum omnem sanctorum altitudinem suæ maiestatis excellentia superauit

XXXVI.

Similis est dilectus meus capreæ.

Similis capreæ, quia in similitudine carnis peccati nobis adparuit, similis etiam ceruorum hinnulo, quia de sanctis qui serpentem uicerunt secundum carnem duxit originem.

XXXVII.

En ipse stat post parietem.

Stat

Stat post parietem nostrum, induitur uelamine corporis nostri.

XXXVIII.

Respiciens per fenestras prospici.

Cum quiddam sui occuluit, quiddam autem manifestauit, quasi per fenestras & cancellos prospexit. Non enim se ex toto præcipue secundum Deum ostendit, qui patrem uidere cupienti Philippo dixit, Tanto tempore uobiscum sum, & non cognouistis me. Et alio loco, qui diligit me mandata mea custodit, et ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum. Vel tunc per fenestras & cancellos prospexit, quando plebem in parabolis docuit. Potest etiam intelligi, quod tunc per fenestras prospexit, quando in passione lancea perforato latere, sanguine & aqua manante redemptionis & lauacri sacramenta produxit.

XXXIX.

Dilectus meus loquitur mihi
surge.

Dilectus in hoc libro sæpe describitur, quis enim tam dilectus ecclesiæ, quam ille propter quem martyres animas posuerunt, Surge, propera, & ueni, surge, crede, propera, peracto cursu pij laboris præmium suscipe. Amica mea reconciliata mihi per mor-

Dilectus ecclesiæ.

ANNOT. I V S T I E P I S C.

tem, formosa mea, munda facta per lauacrum.
XL.

Iam enim hyems transijt.
Quia temporalis tribulatio finem accepit.
XLI.

Hymber abiit & recessit.
Crebra & multiplex tentatio, uel paganorum
persequutio quieuit.
XLII.

Flores adparuerunt in terra.
Sancti redundauerunt in mundo, mense nouorū,
quādo pascha celebratur, exorti, quibus Apostolus
dicit, Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt
sapite, non quæ super terram.
XLIII.

Tempus putationis aduenit.
Hi qui in domo Domini sunt plantati, adhibita
disciplinae falce, ab omni superstitione purgati, uen-
turis fructibus præparantur.
XLIII.

Vox turturis audita est in terra.
Anna in Euangelio octoginta quatuor annorum
castissima uidua non recedens de templo ieiunijs &
orationibus

IN CANTICA CANTIC.

orationibus Christum agnoscit, & loquitur omnib.
de eo, qui expectabant redemptionem Israël. Istarum
quoq; autum combinatio in sacrificium offerri man-
dauit, qui nil omnino in oblatione Dei præclarum, ni-
si cum fideles corpore & spiritu sanctificati Domi-
no offeruntur.

XLV.

Ficus protulit grossos suos.
Tandem etiam Synagoga credentes in Christo
produxit Israëlitas, sicut & Apostolus ait, Nolo uos
ignorare mysterium hoc, quia cæcitas ex parte con-
tigit in Israël, donec plenitudo gentium intraret, &
sic omnis Israël saluus fieret.

XLVI.

Vineæ florent, & dederūt odorē.
Congregationes clericorum, Monachorū quoq;
& uirginum in ecclesia proficiunt, & per bonā fa-
mam & conuersationem innotuerunt.

XLVII.

Surge amica mea, speciosa mea.
Pijs adpellationibus semper hortatur ecclesiam
ut relictis temporalibus, ad externa festinet.

XLVIII.

Columba mea in foraminib⁹ pe.
C :

Non ob aliud ecclesia columba uocatur, nisi quia est sine dolo, & spiritu sancto repletur, habitat in foraminibus petrae, quia semper receptaculum habet in his, ex quibus sanata est uulneribus Christi. Recipitur etiam in cauernam maceriae, cum sancta ex scripturarum consolatione fouetur, uel cum praecedentium sanctorum meritis atque orationibus ex toto protegitur. In his foraminibus petrae Thomas apostolus, tanquam columba protectionem inuenit, cum post resurrectionem contractatis Christi uulnerum locis, remota omni dubietate, Deus meus, & Dominus meus fideliter exclamauit.

XLIX.

Ostende mihi faciem tuam Sion.

Sion interpretatur speculatio, quae merito in illis intelligitur, qui cum Apostolo dicunt, Nos autem gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Et iterum, non contemplantibus nobis quae uidentur, sed quae non uidentur. Quae enim uidentur, temporalia sunt, quae autem non uidentur aeterna sunt. Haec itaque inuitatur, ut semper ante Deum adsistat, sicut Helias, qui dicebat, uiuit Dominus in cuius conspectu adsto hodie, nec sit de illis, quos propheta

Qualiter sint
uincendi haeretici.

pheta denotat dicens, Verterunt ad me tergum, & non faciē, & uox tua, inquit, in auribus meis, Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.

L.

Vox enim tua dulcis, & facies tua

Orationes sanctorum semper Domino acceptae, gratiaque eius praesentes, quia de Christi lumine acceperunt, ut in decore iusticiae permanerent.

LI.

Capite nobis uulpes paruulas.

Dicit per parabolam in Euangelio Dominus, Cum creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania, id est proficiente ecclesia, numerosae etiam haereses surrexerunt, uel illa in fide permanente, quam prae se sentiret, inuestigatae sunt. Sic & ille Samson, qui interpretatur Sol, captis trecentis uulpibus, eorum caudis ignem apposuit, & fructus inimicorum accendit. Semper enim haeretici in primordiis, uelut ficta religione conspiciunt, in extremis suis ignem trahunt, gehennae incendio deputati. Et ideo capite nobis uulpes, conuincite haereticos, eorumque uersutias sanctarum scripturarum concludite testimonijs. Quos uulpes paruulas dicit, quia nihil magni secundum re-

*Praue tradi-
tiones.* Etiam fidem intelligendo continent, omne enim quod
sapiunt, exhibent, quia pusilli sunt, demoluntur ui-
neas, subuertunt plebes, prauis eas traditionibus cor-
rumpentes, uinea nostra floruit, ecclesia catholica
indeclinabili augmento proficit.

LII.

Dilectus meus mihi, & ego illi.

Dicit Apostolus, Erunt duo in carne una, Sacra-
mentum hoc magnum est, ego autem dico in Chri-
sto & ecclesia. De ipso enim eadem ecclesia dicit,
Dominus pars hereditatis meae. Et iterum à patre,
filio dicitur, Postula à me, & dabo tibi gentes hære-
ditatem tuam, & possessionem tuam terminos terre.
Habet igitur Christus ecclesiam in suo corpore, &
ecclesia Christum in capite, quae connexio, quia disso-
lti non potest, merito dixit, dilectus meus mihi & c.

LIII.

Qui pascitur inter lilia.

Pascitur inter lilia Christus, quando corpus eius,
quod est ecclesia, sanctorum & uirginum coetibus, de-
coratur.

LIIII.

Donecadspiret dies, & inclinent.

Donec Euangelica traditio in clariore luce profici-
at, & figurae ueteris testamenti, quae uelut umbræ,
in ritu

in ritu sacrificiorum typicis observationibus preces-
serunt, depellantur.

LV.

Reuertere, similis esto dilecte mi.

Dum dilectum insinuat regredi, similemque ca-
prae & hinnulo dicit, Christi in coelos ascensio-
nem, mundis & uelocibus animalibus comparandam
demonstrat. Hæc enim celeri saltu montium altiora
transiliunt. Supergressus est autem Christus, omnia
quæ uidentur excelsa, quia de ipso Apostolus dicit,
Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi no-
men, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu
omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & in-
fernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Domi-
nus Iesus in gloria est Dei patris. Bethel autem inter-
pretatur Domus Dei, ergo ideo super montes Beth-
el, quia omnibus sanctis, qui in coelo & in terra sunt,
Christum prædicat potentiores.

LVI.

In lectulo per noctes quæsiui quæ

In his qui in fide dormitant, & ignorantie tene-
bris deleti sunt, quæsiuit Christum, quem diligit ec-
clesia, sed uide quid sequitur, Quæsiui illum, & non
inueni, dicit Dominus ad Adam, In sudore uultus tui

comedes panem tuum. Non enim qui uitio quodam uel sopore inertiae resoluuntur, ad illius panis qui de caelo descendit, esum cito perueniunt, sed qui sanctis laboribus, inuigilauerint, ipsi eum reperiunt.

LVII.

Surgā, & circuibo ciuitatē per ui.

Consideraui oēm gloriā præsents seculi, inspexi cōgregationes infidelium, & diuersas sectas philosophorū, sed nec illic repperi quē diligit anima mea.

LVIII.

Inuenerunt me uigiles qui custo.

Disputauerunt contra me seculi sapientes, idolorumq; cultores, multa inaniter perscrutantes, pluresq; libros irritis laboribus cōficiētes, quibus dixi. Cur incassum superfluo conatu uexemini? Cur frustra uehementer ingenia uestra atteritis, num quem diligit anima mea, uidistis? Quandoquidem falso nomine sapientiæ gloriāmini, stultam fecit Deus sapientiam uestrā, quia Christum illic inuenire minime ualulistis.

LIX.

Paululū cū pertrāsissēm eos inue.

Cum pertransissēm huiusmodi homines, qui in seculo uana scientia clari putantur, & cum eorum superstitiosis adinventionibus restitissēm, eorumq; sapientiam

sapientiam stultam iudicassēm, inueni quem diligit anima mea. Inde est, quod Apostolus de talibus dicit, sapientiam loquimur inter perfectos. Sapientiā autem non huius seculi, sed loquimur Dei sapientiā in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram, & quia ipsa sapientia, quæ Christus est, apud tales non reperitur, sequitur, quam nemo Principū huius seculi cognouit, si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, sicut scriptum est, quod oculus nō uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum. Sed quia apud spirituales inuenit illum, quem diligit sponsa, audi quid sequatur. Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum, spiritus autem omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

LX.

Tenui eum, nec dimittam donec.

Ita nanq; adhærebo Christo, in eius fide perseuerabo, donec ipsum in synagogæ populis, tanquam in domo matris prædicans, introducā in cubiculū genitricis meæ, ut Iudei qui eum hactenus negabāt ore, corde recipiant, illuminatisq; mentis oculis eorum. In cubiculum, in secreto sanctarum scripturarū.

rum consistentem, qui nobis olim reuelatus est, ali-
quando reperiant, uel tunc Christus in domum ma-
tris inducitur, cum ad Hierusalem coelestem, Chri-
stianus populus, qui est corpus ipsius, sociatur. Vbi
est quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis.

LXI.

Adiuero uos filias Hierusalem.

Hanc sententiam iam in superioribus constitutā,
in quantum Deus adiuuit, adhibitis testimonijs nos
pertractasse meminimus. Sed idcirco iterum in hoc
libro arbitror repetitum, ne quisquam doctorū, uel
muneribus sollicitet, uel minis deterreat credituros,
sed tantum quæ sancta sunt prædicet, & uoluntarie
ad fidem uel religionem credituros, siue conuertendi
adducat.

LXII.

Quæ est ista quæ ascendit per de-

Per desertum ascendit ecclesia, quando populus
gentium fide occupans credentiū multitudinem pro-
ficit. De ipsa enim in Psalmis canitur, Posuit desertū
in stagna aquarum, & terram sine aqua, in exitus
aquarum. Virgulta fumi ex aromatibus, orationes
dicit, quæ ex cordis compunctione ad Dominū ascen-
dunt à sanctis. Solet enim fumus lachrymas excitare
Myrrha & thus & uniuersi pulueris pigmēta, mor-
tificationis

tificationis insignia, uel diuersa gratiarum, quæ in
electis redundant dona, insinuant.

LXIII.

En lectulum Salomonis sexagin.

Lectulus Salomonis requies Christi, quæ requies
ecclesia, conuenienter accipitur, quam sub numero
in Psalmis legimus electam. Quoniam, inquit, ele-
git Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi,
Hæc requies mea in seculū seculi, hic habitabo, quo-
niam elegi eam. In sexagenario autem numero, quia
sexagenarius totus suis partibus constat, & per de-
narium ascendit. Merito ex fortissimis Israel descri-
buntur, qui præsentem Domino in ecclesiæ custodiam. Qui ecclesiæ
deputantur. Ad ipsam etiam dicitur per prophetam. præficiuntur,
Super muros tuos hierusalem, custodes constitui, to- fortissimi sint
ta die & nocte perpetuo non tacebunt. Omnes tenē necesse est.
tes gladios ad bella doctissimi. Et uniuscuiusq; ensis
super femur suum. Ipsi enim Apostolus dicit, State
ergo succincti lumbos uestros in ueritate, & indui-
te lorica iustitiæ, & calciati pedes in præparatio-
nem Euangelij pacis. In omnibus sumentes scutum
fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
tinguere, & galeam salutis assumite, & gladium
spiritus quod est Verbum Dei. Illi itaq; sunt ad bella

Ad fidē Chri-
sti, nemo co-
gendus.

Qui ad bella
doctissimi.

doctissimi, qui contra carnis suae concupiscentias non uerunt repugnare. Et ille enssem super femur suum utiliter baulat, qui carnales fluxus atque libidines, spiritali cibo mortificat. Quicunque igitur huiusmodi in ecclesia reperiuntur, hi fortes, ex fortissimis Israel contemplando Deum, esse noscuntur.

LXIII.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon

Ubi ciborum exhibitio scribitur, illic credentium fides, quam Christus aduertitur. Nam cum Dominus mulieri Samaritanae ad puteum loqueretur, et illa regrediens maiestatem eius ceteris in ciuitate commanentibus nunciasset, discipuli eius superuenientes rogabant eum dicentes, Rabbi manduca. Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo manducare quem uos nescitis. Et paulo post ex ciuitate illa, multi crediderunt in eum Samaritanorum. Horum fidem cibum sibi futurum ostendit, quando discipulis hoc se commesturum, quod illi nescirent, paulo ante praedixit. Sed in hoc loco, ut sequentia docent, nomen Ferculi magis instrumentum, in quo aliquid deferatur, uel sicut alia editio habet gestatorium, quam ipsum cibum ostendit. De lignis lybani, de praecipuis in ecclesia sanctis.

LXV.

LXV.

Columnas eius fecit argenteas.

Sustentacula ecclesiae preparauit ex doctis uel Apostolis suis, sicut Paulus uas electionis ad Galathas scripsit, Cum cognouissent, inquit, gratiam Dei Iacobus, Cephas, Ioannes, qui uidebantur columnae esse, dextras mihi et Barnabae dederunt societatis.

LXVI.

Reclinatorium aureum.

In illis bene epulaturus Christus reclinatorium inuenit, qui intellectu sincero praediti uelut aurum in sancta congregatione refulgent.

LXVII.

Ascensum purpureum.

Ascensum purpureum martyrum eximiam perfectionem in effusione sanguinis docet.

LXVIII.

Media charitate construit prop.

Ut ista omnia ecclesiae ornamenta construeret, nulla alia causa est, nisi quia dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis, oblationem et hostiam Deo in odorem suauitatis.

LXIX.

Egredimini, & uidete filiae Sion.

Semper prae oculis habete sanctae animae regem
Salomonem, pacificum nostrum, qui Christus est,
quemadmodum passionem sustinuit, ut genus huma-
num ab interitu liberaret, inspicite eum in diadema-
te, quo coronavit eum mater sua, in illa spinea coro-
na quam capiti eius Synagoga superposuit, in die de-
sponsationis eius. Tunc enim universam ecclesiam sibi
desponsavit, quando in patibulum crucis ascendens, ex
eadem cruce signum in frontibus, omnes in se creden-
tes edocuit, sicut ipse ait, Ego cum exaltatus fuero à
terra, traham omnia ad me ipsum. Qui dies passionis
fuit etiam dies laetiae cordis eius. Scit enim Christus
quae bona per suam passionem, in progenies & mul-
ta tempora fidelibus condonavit.

LXX.

Quam pulchra es amica mea.

Repetitio sermonis commendat pulchritudinem quam
laudat, vel ea sanctorum genera, quae sub specie simili-
tudinum intromittit, consideranda praemonstrat.

LXXI.

Oculi tui columbarum absque eo.

Simplicitas spiritualium plurimum veneranda, quia
se nec extollere nouerunt, & conscia puritate, ma-
gis Deo quam hominibus placere contendunt.

Capilli

LXXII.

Capilli tui sicut greges caprarum.

Docet Apostolus mulieri capillos pro ornamen-
to datos, & ideirco ecclesia illos populos in orna-
mento quam maxime habet, qui ex circumcissione pri-
mitus crediderunt, qui uenditis, & in usum paupe-
rum prorogatis facultatibus suis, habebant cor &
animam unam, hi ascenderunt de monte Galaad. Ga-
laad interpretatur acervus testimonij, ac sic ascensus
id est profectus eorum processit de testimonijs san-
ctarum scripturarum, cum illic Christum intellex-
runt, in quem postea crediderunt.

LXXIII.

Dentes tui sicut greges detonsarum.

Dentes praedicatores dicit, qui ea quae suscep-
runt, salubriter comminuendum, in corpus Christi
trajiciunt. Hi detonsarum gregibus comparantur, quia
exposito uetere homine, in nouitate spiritus proces-
serunt. Ascenderunt quoque de lauacro, cum accepta per
baptisma remissione peccatorum profecerunt in Christo.

LXXIII.

Omnes gemellis foetibus & ster.

Omnes repleti in charitate Christi, & proximi,
& quia ad misericordiam prompti, idcirco sterilis
nemo inter eos.

Sicut uitta coccinea labia tua.

Raab illa meretrix, quæ saluari meruit, & Israelitico populo associari, coccineū funiculū in signū salutis per fenestrā suæ domus appendit. Qua propter illorum labia decora, qui passionem Domini iugiter prædicant, & eius sanguinem, datā redemptionem annunciant, nilq; dulcius quod loquatur se inuenisse cōgaudet, sicut & Apostolus ait, Nihil me arbitror inter uos scire, nisi Christū lesū, & hūc crucifixū.

Sicut fragmen mali punici genæ.

Illi in facie ecclesiæ decorem efficiunt, qui comitante uerecundia, castitatem obseruant, siue sancti martyres, qui imitātes Christi passionem, roseo sanguinis sui decore perfusi sunt, absq; eo quod intrinsecus latet, præter castitatis & martyrij meritum. Multa sunt & alia sanctorum bona, quæ ille nouit, qui ea in eorum corde concessit.

Sicut turris Dauid collum tuum.

Turris dicitur perfectio uel doctrina sanctorum, quæ non à se, sed à Christo edificata est, cum propugnaculis, tum sanctarū scripturarum testimonijs, quibus infideles uel hæretici debellantur.

Mille

Mille clypei pendent, ex ea ois ar.

Potest hæc turris, scriptura Canonica ueteris & noui testamenti conuenienter intelligi, quæ per spiritum sanctum, uelut turris excelsa, constructa est, mille clypei pendent ex ea. Hic numerus per plenitudinem uniuersitatis accipitur, sicut in Psalmo, Verbi quod mandauit in mille generationes, tanq̃ diceret, in omnes generationes. Itaq; in hac sancta scriptura omnis armatura fortium reperitur, ex qua uel contra diabolū, uel contra ministros eius fortiter repugnatur, nam & ipse Dominus, cum in deserto à diabolo tentaretur, ex hac turri arma produxit, cum eum platis ex sacra scriptura testimonijs usq; quaq; deuicit.

Duo ubera sicut duo hinnuli ca.

Duo ubera ecclesiæ, duo sunt testamenta coaptata duobus hinnulis capreæ gemellis, id est, duobus populis, qui ex te nutriuntur, circūcisionis uidelicet & præputij, ex peccati traduce natis, quæ tamē pascuntur in lilijis, dū sanctorū proficiunt pariter exemplis & doctrinis.

Donec aspiret dies, & inclinetur.

Donec, sicut Apostolus ait, absorbeat quod mortale est.

Quib. armis
Christus ad-
uersus diabo-
lum usus est.

Quibus propu-
gnaculis hæ-
retici debel-
landi.

LXXXI.

Vadam ad mōtē myrrhæ, & ad.

Coniungar his, qui se propter Deum mortificando creuerunt, seq; illi offerendo odorem gratiæ propinare non desinunt.

LXXXII.

Tota pulchra es amica mea & m.

Sicut dicit Apostolus, ut exhiberet sibi ecclesiam sine macula & ruga, nec hoc uocat, quod ait, Tota pulchra es, in omnibus scilicet pusillis & magnis. Sed sic, non solum in martyribus, confessoribus, cruditis uirginibus, sed etiam in continentibus eleemosynarijs ac poenitentibus.

LXXXIII.

Veni de libano sponsa mea ueni.

Libanus candor interpretatur, nisi enim quis candorem in sacro baptismo, quo peccatorū remissio datur, perceperit: ad Christum uenire non potest.

LXXXIII.

Coronaberis de capite amana de.

Seir interpretatur lucerna, Hermon consecratio, quæ omnia referuntur ad Christum, qui quos illuminat, consecrat, ipsosq; coronat, quos illuminans consecrauerit.

Euocatur

IN CANTICA CANTIC.

LXXXV.

Decubilibus leonum, de monti.

Euocatur ecclesia de cubilibus leonum, & montibus pardorum, quando relicta elatione superba, uel diuersarum traditione sectarum, simplex & humilis uenit ad Christum.

LXXXVI.

Vulnerasti cor meum soror mea.

Vulnus istud cordis dilectio est, ingentis amoris itaq; in illo oculo, ecclesia Christo complacuit, quoniam non temporalia, sed æterna prospexit. Sicq; iam in uno crine colli, quia non ornari uisibilibus, sed futuris studuit, aut forte unus oculus & crinis colli, est credentis ecclesiæ populus, quem Christus sic dilexit, ut animam suam poneret pro eo.

LXXXVII.

Quam pulchræ sunt māmæ tuæ.

Quam admirandi sunt illi doctores, qui nascentes in fide homines nutriunt, & garrientium carnalium molestias populorum, tanquam piæ nutrices infirmi in fide suscipiendi. perferunt, donec quos spiritali lacte educauerant, ad perfectionem perducant.

LXXXVIII.

Pulchriora ubera tua uino & od.

Iam supra, ubera ista Apostolos, uel apostolicos

D;

ANNOT. IVSTI EPISC.

uiros esse prædiximus, quorum doctrina uinum exuberat, ueteris scilicet legis traditionem, atq; præceptum. Et odor unguentorū tuorum super omnia aromata. Distributio gratarū, quæ per spiritum sanctū concessa est, quā Apostolus declarat, cum dicit: alij datur sermo sapientiæ, alij scientiæ &c. in tantū præeminet, ut cunctas mundi uanitates exuperet.

LXXXIX.

Fauus distillans labia tua sponsa.

Fauus distillans labia tua, expositio scripturarum sacrarū, mel & lac in doctrina tua, sub iingua tua, eo quod lacte paruulos nutris, in melle diuersorum uulnerum peccatorum putredines tollis.

XC.

Et odor uestimentorū tuorū sicut.

Dicit per Prophetā ad Hierusalē de sanctis, uiuo ego dicit Dominus, quia oībus his uelut ornamento uestieris, & circumdabis tibi eos quasi sponsa. Proinde uestimenta ecclesiæ, omnes uidelicet sancti, præclari in uerbis & operibus, reddūt suauitatē odoris.

XCI.

Ortus cōclusus, soror mea spōsa.

Huic sponsæ, quæ uelut ortus concluditur, id est, Christi gratia, tam indissolubilis maceria circumdatur, ut de ea Esaias Prophetā dixerit, Non adijciet ut pertran-

IN CANTICA CANTIC.

ut pertranseat præ te omnis incircūcisus & immundus. Potest etiam ortus conclusus, & fons signatus, ipsa mater Domini sancta Maria intelligi, quæ uirgo concipiens, uirgoq; generās, conclusi orti & signati fontis intemeratum in se decus exhibuit.

XCII.

Emissiones tuæ paradisus malorū

Profectus tui, congregatio sanctorū martyrum, cum pomorum fructibus, cum reliqua fidelū multitudine, quæ iusticiæ dulcedine decoratur.

XCIII.

Cypri cū nardo nard⁹ & crocus.

Incorruptio & fortitudo, uirtutis martyrum, doctrina, bona fama, reperiuntur in uniuersis populis baptismo in Christo renatis.

XCIII.

Myrrha & aloe cū omnibus pri.

Mortis Christi insignia cum præcipuis sancti spiritus donis.

XCV.

Fons ortorū puteus aquarum ui.

Fons patens eruditio populorū, puteus profunditas doctrinarū, quæ fluunt impetu de lybano, cum feruore spiritus emittuntur à Christo.

XCVI.

Surge aglo, & ueni auster perfla.

Vnus spiritus, id est, quia Aquilo atq; Auster sunt diuersa uocabula, unius spiritus sancti insinuant dona. Aquilo dum aestuantibus refrigeria præbet, Auster dum duos ad credendum, uel benefaciendū resoluit. Aquilonem aut in bonam partem poni, Psalmista docet, mons Syon latera Aquilonis ciuitas regis magni. Et rursus Ezechiel Propheta, Est super me manus Domini, & uidi, & ecce spiritus fulgens ueniebat ab Aquilone. Et quoniā in duobus unus ad uertitur, non ait perflate, sed perfla ortum meum, & fluant aromata illius, inspira credentem populū & redundant bona opera eius.

XCVII.

Veniat dilectus meus in ortū suū

Ingrediatur in ecclesiam suam, & delectetur in operibus sanctorum suorum, uel, pascatur à fidelibus in pauperibus, retributurus pro temporalibus regnum æternum.

XCVIII.

Veni in ortum meū soror mea.

Festina ad regnū meum plebs nomine meo ditata, soror mea, de sanguine meo, sponsa mea in fide mea, sicut & Oseas propheta dicit, Desponsabo te mihi in fide.

Messui

XCIX.

Messui myrrham meā cum aro.

Suscipe qui propter me passi uel mortui sunt, cum meritis eorum martyres meos.

C.

Comede fauum, cum melle meo.

Eos qui tenera uel uehementiore doctrina ueteris & noui testamēti eruditi sunt, suscipe in corpe meo.

CI.

Comedite amici, & bibite & ine.

Dicit Dominus in Euangelio ad Apostolos, iam non dico uos seruos & amicos. Petro autem Apostolo in illo uase de coelis emissio, in quo ei diuersa genera animalium sunt ostensa, dictum est, Petre macta & manduca, id est, mortifica quod sunt, et quod ipse es effice. Ergo comedite amici & bibite. Sit uobis lætitia de conuersione populorum in uestram transeuntium unitatem.

CII.

Ego dormio, & cor meū uigilat.

Propter Christū mori paratus sum, sed post mortem cum ipso regnaturū me esse credo. Ego etiā à temporalibus delectatiōib. cōsopitis quodāmodo sensib. conquiesco, sed futura desydero, æternāq; conquiro.

Vox dilecti pulsantis.

Dicit in Apocalypsi ipse Dominus, ego sto ad ostium et pulso, si quis aperuerit mihi, introibo cum illo & coenabo cum ipso, & ipse mecum. Pulsat Dominus quando quæ bona sunt, uel per doctrinam docet, uel occulta inspiratione sanctorum corda ad benefaciendum instigat. Vel hæc est uox pulsantis in Euangelio, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos.

Aperi mihi soror mea amica mea

Aperiri sibi petit Christus uel in obediencia infidelium, uel in fide gentium uocatarum. Tunc enim ostium illi aperitur, quando ea quæ præcepit adimplentur, uel quando in his, qui crediderunt ei per fidem introitus reseat. Soror Christi est Ecclesia de sanguine eius. Amica, quia per mortem eius reconciliata, columba de spiritu sancto, immaculata baptismi sacramento.

Quia caput meum plenum est ro.

Hi qui principali honore in Ecclesia præeminere uidentur quasi caput in Christi corpore aduertuntur, & qui in ipsa fidelium congregatione sacramenta uisibilia

sibilia administrant, ueluti cincinni describuntur. Sed quia plerumque mortales homines, uitis uel tenebrarum operibus inficiuntur. Hi ergo uelut guttis notitium prægrauati Christo quasi capiti adherere uidentur. Sed de quibusdam Apostolus ait, ipsi Christum non sincere annunciant. Propterea uox sponsæ uelut pro talibus ingemiscens subsequitur:

Spoliaui me tunica mea quomo.

Veniens ad fidem, ueterem hominem secundum pristinam conuersationem deposui, & indui nouum, qui secundum Deum creatus est. Si quid etiam contagij dum in terrenis gradior pedibus meis accessit, Christo lauante ablutum est, & nunc ministros sacramentorum per quos ornari debeo, carnalibus infectos uitis non sine moerore conspicio. Et idcirco quia malis quibus renunciaueram, in quorundam præuocatione me fuscari persentio, spoliaui me tunica mea quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquamabo eos lugubri corde pronuntio, tanquam aperti us loquens. Nunquid condecet ut uestibus peccatorum quibus credens me exui uerum induar? Aut sordibus quibus abluta sum rursus male uiuendo inquinari me patiar, uel si oportet ut à profectu ad defectum, uel à nitore iustitiæ ad peccatorum nigredinem male conuersando regrediar.

Ministri sacramentorum ornare debent ecclesiam.

ANNOT. IVSTI. EPISC.
CVII.

Dilectus meus misit manum suā.

Misit manum suam per foramen, quando me per passionum angustias transire perdocuit, & uenter meus conturbatus est ad tactum eius, quando imminente persecutione infirmiores mei conturbati contremuerunt acerbitate poenarū, quæ mihi illatæ sunt ex permissu eius. Tactus autem iste aduentantis plangē intelligitur cruciatus, secundum illud in Hiob dicente Satana ad Dominum, Alioqui tange ossa & carnem eius nisi in faciem benedixerit tibi.

CVIII.

Surrexi, ut aperirē dilecto meo.

Euigilans, corde Christum confessa sum, nec de territa supplicijs corporalibus in passionibus, & in operibus meis cōfessorū mortificatio, et in electis adparuit in cōspectu Domini mors preciosa sanctorū.

CIX.

Pessulum ostii mei aperui.

Omni dubietate remota Christo credidi, cūq; ineffabili amore dilexi, et clara uoce in nationibus prædicaui, atq; ut mihi adesset in tribulationib. inuocaui.

CX.

At ille declinauerat.

In hoc

IN CANTICA CANTIC.

In hoc quasi declinauit atq; transiuit, cum me persequentibus tradidit & iniquis, & ut in meum corpus deseuirent, ipse permisit.

CXI.

Anima mea liquefacta est.

Promissiones eius audiens æstuau de syderio, quādo beatos esse qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnū cœlorum, eodem promittente cognoui.

CXII.

Quæsiui, & nō inueni illū uoca.

Sic in conculcatione malignantium derelicta sum quasi auxiliator non esset, & qui ab inimicis defenderet, subuenire non posset, sicut & beatus Iob in passione positus, dixit, Clamo ad te, & non exaudis me, sto & nō respicis me. Inmutatus es mihi in crudelem, & in furore manus tuæ aduersaris mihi.

CXIII.

Inuenerunt me custodes, qui cir.

Comprehenderunt me seculi potestates, qui quasi Rempub. regere noscuntur.

CXIII.

Percusserunt me, uulnerauerunt me plagis.

ANNO. IVSTI. EPISC.

Et supplicij in corpore meo debacchati sunt, & onerantes uinculis in carceribus concluserunt. Pro longātes exquisitis cruciatibus uitā, nec moriē celeriter inferētes, ne facilliter ab illatis pœnis exui possem

CXV.

Tulerunt pallium meum custo.

Etenim quando Ecclesias ad solum usq; demoliti sunt, & altaria simul cum Euangelij & cæteris libris Canonicis ignibus cremauerunt, quando sacerdotes concluserunt ad metalla condemnatos, quando nec sacrificando locus, nec baptisandi libertas, nec cōmunicandi est attributa licentia. Cū hæc omnia persecutores agerent, tunc quodammodo sponsæ Christi, id est, Ecclesiæ, quasi quoddam palliū abstulerūt.

CXVI.

Adiuuro uos filiæ Hierusalem si.

Sanctos quosq; cōiurat si per istas tribulatiōes ad ipsum contempta uita mundi perueniant, ut insinuent Ecclesiam in his persecutionibus constitutam ineffabili circa Deum dilectione feruentem, nec tantis & tam horrendis angustijis ullo modo frigescentē

CXVII.

Qualis est dilectus tuus ex dile.

Vox interrogantium electorum, & fidem Ecclesiæ ex eius responsione inquirentium. Qualis est dilectus

IN CANTICA CANTIC.

lectus tuus ex dilecto, id est, qualis est Deus ex Deo, uel Filius à patre, in similitudine omnium equalitatē declarans personarum. Qui enim non discernuntur in unius esse naturæ, & in eadem permanere creduntur gloria maiestatis.

CXVIII.

Dilectus meus candidus & rubi.

Candidus, quia in principio erat uerbum, & Deus erat Verbum. Rubicundus quia ex uirgine genitus. Verbum caro factum est, habitauit in nobis. Candidus in uirginitate, rubicundus in passione, sicut & propheta de eodem dicit, Quis est iste qui uenit de Edom timētis uestibus de Bosra. Edom sanguis interpretatur, & idcirco ab effusione sanguinis rubicundus. Iste formosus in stola sua gradiēs in multitudine fortitudinis suæ. Electus ex milibus. Ipse est de quo in Psalmis, Quis similis erit Deo inter filios Dei, Et iterum, Speciosus forma præ filiis hominū, diffusa est gratia in labijs tuis.

CXIX.

Caput eius aurum optimum.

Legimus in Apostolo caput uiri Christus. Caput autem mulieris uir. Caput uero Christi deus. Et ideo sicut in metallis nihil simile auro, ita nec in creaturis quicquam comparabitur creatori. Est autem caput

Christi Deus, secundum quod paulo ante ex Euangelio commemoravimus, In principio erat Verbum &c.

CXX.

Comæ eius sicut elatæ palmarum.

Hi equidem sancti, capiti suo, id est, Christo adherere noscuntur, qui in similitudine corui se peccatores agnoscunt. De quibus est ille qui dicit, si iustum me voluerim facere coram te, os meum condemnabit me. Et rursum alius, Quoniam iniquitatem meam ego agnosco. Et consona voce Ioannes cum electis pronunciat, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Si vero confessi fuerimus peccata nostra, fidelis & iustus est, qui nobis peccata dimittat, & mundat nos ab omni iniquitate. Similiter & Paulus, Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere quorum primus ego sum. Et quia omnis secundum Evangelium qui se humiliat exaltabitur, hi qui se confessione peccati deiciunt, secundum quod in hoc libro scribitur, palmarum proceritati non immerito comparantur.

CXXI.

Oculi eius sicut columbæ super.

Spiritu sancto repleti, electi eius absque ullo felle amaritudinis permanent, & scripturarum rivulis populum imbuunt.

CXXII.

CXXII.

Quæ lacte sunt lotæ.

Exinde mundiores effecti, quia Christum in carne natum, fide non dubia credunt, & sacramento visibili serenatos, ablutos & nutritos agnoscunt, resident iuxta fluentia plenissima, id est, inter sancti spiritus affluentissima dona.

CXXIII.

Genæ illius sicut areolæ aroma.

Sicut enim in oculis columbarum, iure Apostolos accipimus spiritu sancto repletos, ita & in genis, quæ vicinæ sunt oculis, eas ecclesias, quæ per Apostolos crediderunt, quæ velut areolæ aromatum, suavisimum odorem ex sancta conversatione producunt, consistit à pigmentarijs, pijs scilicet predicatoribus, ad quos Apostolus ait, Tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es. .

CXXIII.

Labia illius distillantia myrrham

Doctores eius spiritu, vel etiam carne virginis, in hocque passionem eius predicantes, ut pro illo, qui pro nobis mortuus est, non recusent mortem.

CXXV.

Manus illius tornatiles aureæ.

In manibus Christi deputantur, qui ea quæ bona

E

ANNO. IVSTI EPISC.

sunt, operari non desinunt. Idcirco tornatiles auree, quia ad omne opus bonum semper paratae, plena hyacinthis, secundum illud Apostoli, diuites in operibus bonis facile tribuentes, et thesaurizantes sibi fundamentum bonum in futuro, ut adprehendant ueram uitam.

CXXVI.

Venter eius eburneus.

In uentre ipsius deputantur, qui credentes in fide parturiunt, et eburneus etiam ipse uenter fons baptismi, ex quo renascimur, non inconuenienter accipitur, et quia eboris defuncti animantis speciosa, et incorruptibilia ossa noscuntur, propterea nobis ab Apostolo dicitur, An ignoratis, quia quicumque baptisati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptisati sumus. Consepulti enim sumus cum illo in baptismum per mortem, ut quomodo surrexit Christus per gloriam patris, ita et nos in nouitate uitae ambulemus. Distinctus sapphyris, adornatus ex se progenitus et in confessione clarissimis sanctis.

CXXVII.

Crura illius columnae marmoreae.

Crura quae totum corpus baiulant, ipsi sunt sancti, qui domum ecclesiae, uelut marmoreae columnae fundatae super bases aureas describuntur. Hi enim iusti qui ceteros caritate subportant, et scripturarum consolati

IN CANTICA CANTIC.

consolationibus fulciuntur. Sicut ait Apostolus. Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere, et non nobis placere. Et paulo post, tanquam bases aureas, scripturas sanctas insinuat, dicens, quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus.

CXXVIII.

Species eius ut lybani electus ut.

Omnes sancti qui suauissimum odorem, ex bona conuersatione dederunt, et in incorruptionis integritate perdurant, Deo auctore, tantorum bonorum gratiam perceperunt.

CXXIX.

Guttur illius suauissimum.

Hi qui mysteria eius exponunt, et in lege ipsius quotidie meditantur, in sacra doctrina saporem suauissimum administrant. Et totus desiderabilis, ubi illud adimplebitur quod beatus Ioannes in Epistola sua dicit, Charissimi nunc filij Dei sumus, et nondum adparuit quod erimus. Scimus quia cum adparuerit infirmi in fide similes ei erimus, et uidebimus eum sicuti est. suscipiendi.

CXXX.

Talis est dilectus meus & iste est.

Ad has gratiarum uarietates, et ad ista mysterio

rum ornamenta iustos intendere persuadet, cū spon-
si decorem in eius membris contemplandū insinuat.

CXXXI.

Quo abiit dilectus tuus o pulch.

Tanquam scrutantes atq; dicentes, quia tantam
pulchritudinem eius exposuisti, ut ad quærendum eū
nostrum cor ardens efficeretur, nunc ostende quo
abierit, uel ubi declinauerit. Bene autem adpellatur
Ecclesia uirgo, pulcherrima mulierū, quia de ea Pau-
lus sic fidelibus loquitur, Despōdi uos uni uiro ut uir-
ginem castam exhiberem Christo. Et congrue de
ipso dicit, Quo abiit, quo declinauit dilectus tuus.
Declinauit enim quodāmodo cum in forma Dei esset
non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed
semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens in si-
militudinem hominum factus, & habitu inuentus
ut homo, humiliavit se usq; ad mortem, mortem autē
crucis. Igitur qui excelsū quæserit in forma Dei,
non eum reperiet, nisi credat in formam serui, in qua
se idcirco humiliavit, ut nos iacentes erigeret.

CXXXII.

Dilectus meus descendit ad ortū.

Descendit in ortum suum, quando uisitauit in ad-
uentu suo Israël populum suum, sicut ipse ait, Non
sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël.

Arcolā

Arcolam autem aromatis, ipsam sanctam Mariā uir-
ginem intelligendam accipimus, ex ea quippe nobis
odor iustitiæ ortus est, Dominus Iesus Christus.

CXXXIII.

Vt pascatur in hortis & lilia.

Vt regnet in gentibus, uel in Ecclesiis delectetur
ut ex eis uirgines quosq; uel sanctos assumat.

CXXXIII.

Ego dilecto meo, & dilectus me.

Ego Christi regnum, & ille rex meus: ego cor-
pus ipsius, & ipse caput meum. Pascitur inter lilia
cum in corde uirginum requiescit, uel cum illic per
gratiā quam ipse tribuit, quotidie augetur et proficit

CXXXV.

Pulchra es amica mea pulchra &.

Pulchra per iustitiam, suauis & amica, quia sem-
per pacifica, decora sicut Hierusalē. Dicit Dominus
in Euangelio, In resurrectione non nubent neq; nu-
bentur, sed erunt sicut angeli in cælo. Merito autem
Ecclesia, sicut Hierusalem decora describitur, cui in
eternū similitudo angelorū à Domino condonatur.

CXXXVI.

Terribilis sicut castrorum acies.

Quanti tyranni & persecutores unā cum autho

B :

ANNOT. IVSTI EPISC.

re suo diabolo, conati sunt Ecclesie uirtutem dirum-
pere, & praeualere nullo modo potuerunt. Habet
enim sancta Ecclesia castrorum aciem ordinatam,
quando imminente Christo nec martyres persecutio
nec uirgines carnis delectatio, nec misericordes cu-
piditas, nec humiles temporalis gloria deuicit ambitio

CXXXVII.

Verte oculos tuos a me, quia ip.

Non me semper in corpore conspiciendum requi-
ras, quem spiritu per fidem melius cernis. Idcirco ete-
nim in coelos ascendi, ut non semper localis tibi ad-
paream, qui sic omnia diuinitatis meae praesentia re-
pleo, ut ubiq; adsim, cunctaq; contineam, & a nullo
loco continear.

CXXXVIII.

Capilli tui sicut greges caprarum,
dentes tui sicut grex ouium, quae,
omnes gemellis foetibus & feri,
sicut cortex mali punici genae.

Hos quatuor uersus, bis in hoc loco constat esse de-
scriptos, quos Deo donante, iam in superiori loco tra-
ctauimus, in quibus tamen Iudeorum & gentilium
populos conuertendos, cum geminae dilectionis fru-
ctu praedixit, & martyrum gloriam cum eorum me-
ritis declarauit.

IN CANTICA CANTIC.

CXXXIX.

Sexaginta sunt reginae, & octua.

In sexagenario numero, qui ascendente senario,
per denarium adimpletur, omnem bonorum perfecti-
onem, quae ex legis praeceptis consumatur, agnoscimus.
Quemadmodum autem ipse senarius, totis suis par-
tibus constet, breuiter adueriti, nam sexta pars eius,
unius, tria, duo, media autem tria esse probatur. Unum
autem & duo & tria, sex esse qui nesciat, quod in alio
numero, distributis partibus, & in unum reductis,
ita adimpleri difficile inuenitur. Itaque reginae perfe-
ctae sanctorum animae, quae non sunt, peccatorum an-
cillae dicuntur. Sic enim scribitur, Vbi spiritus Domi-
ni, ibi libertas. Concubinae autem quae sunt Agar, in
seruitutem generat, in illis qui suscepto semine uerbi
Dei, non spiritualia, sed carnalia sapiunt, merito de-
putantur. Adulescentularum autem, quarum non est nu-
merus, eorum est multitudo, qui, quae semper sanctae
sunt audire parati sunt, nec tamen quae audiunt ope-
ribus adimplere contendunt, de quibus Apostolus
dicit, Semper discentes, & nunquam ad scientiam uerita-
tis peruenientes. Et licet ista sint genera hominum,
qui Christo tanquam per doctrinam ipsius sociantur,
attamen quia in electis non diuersitas, sed unitas con-
mendatur, audi quid sequitur.

Vna est columba mea perfecta.

Columba quia simplex est, & spiritualiter sapit: perfecta, quia mundum relinquens, me magis quā temporalia, aut se, diligit, secundū illud, Si vis perfectus esse, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni sequere me.

Vna est matris suæ electa.

Matris suæ cœlestis Hierusalem, de qua Apostolus dicit, quæ aut sursum est, Hierusalem mater nostra est. Vna est ergo illi, quia in futura beatitudine, ipsa tantummodo consociabitur illi.

Viderunt illam filia, & beatissi.

Quæ enim sanctæ sunt animæ, quæ Ecclesiā non miris laudibus efferunt, cū etiā nec cōcubinæ, id est carnales, in eius præconio fileāt, quādo eam inuictā in martyribus, & uicticē in uirginibus admirātur.

Quæ est ista quæ progreditur quasi

Consurgit quasi aurora, cum spretis tenebrarum operibus, caste & sobrie uiuit in cōiugatis: pulchra ut luna, cum in continētibus candido nitore resplendet: electa ut sol, cum in uirginibus perfectionis de-

core re

core refulget, sicut illa bona terra in Euāgelio, quæ suscepto semine uerbi Dei tricesimū & sexagesimū, atq; centesimū fructum perduxit. Terribilis ut acies ordinata. An non terribilis, quæ gentium ritus, ido Ecclesia terrarumq; cultus subuertit, & ipsa in fide Christi per bilis. durans, à gentibus superari non potuit. Est & in eo terribilis multum, cum ei in Petro datur illa potestas, ubi dicitur, Quæcunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlo.

Descēdi ad ortum nucum, ut ui.

Ortum nucum, Canonem ueteris & noui testamenti designat. Species enim nucum aliud ostendit in cortice, & aliud retinet in medulla. Quod si quis in scripturis sanctis non discreuerit, & quodammodo uelut in nucis corticibus interna non quæsierit, ad partum spiritualis intelligētiæ peruenire non potest. Quod autem ait, ut uiderem poma conuallis, ut uiderem fructum humilimæ in ecclesia plebis, sicut in Psalmis canitur, quoniā tu populum humilem saluum facies, & oculos superbiorum humiliabis.

Vt inspicerē si floruiissent uineæ.

Vt probarem si in tantum profecisset ecclesia, ut

ANNO T. IVSTI EPISC.

germinarent in ea, qui ad martyrij perfectionem ad-
tingerent, & rubicundam propter Christi sui san-
guinis effusionem pulchri essent.

CXLVI.

Nesciui anima mea conturbauit.

Quid nesciuit Christus, nisi peccatum. Nesciuit
etiam illos, qui in Euangelio dicunt, Domine, nonne
in tuo nomine prophetauimus, & in nomine tuo ui-
rutes multas fecimus. Et tunc, inquit, dicam illis, Amē
dico uobis, quia nescio uos, non qd' eos quales essent
nesciret, sed quia nihil boni ex ipsis esse recognouit.

Anima mea conturbauit me propter quadrigas Ami-
nadab. Amiadab istum quoq; in Christo genealogi-
ce reperimus. Vnde & has quadrigas in bonam par-
tem accipiendas esse cognoscimus, in quibus Euange-
listas non incongrue accipimus. Porro autem quod
ait, Anima mea conturbauit me, hæc conturbatio
non est tranquillitati contraria, sed sollicitudini con-
gruens reperitur, secundum illud quod ad Martham
in Euangelio dicitur, quid sollicita es, & turbaris er-
ga plurima. Et in Psalmis, Commouisti terram, et cō-
turbasti eam, sana contritiones eius, quia mata est.
Vnde uero omnis Euangeliorum narrationes manāt
nisi per spiritum sanctum, secundum illud Ezechie-
lis propheta, quocunq; spiritus ibat, illuc & rore
periter ferebantur.

CXLVII.

IN CANTICA CANTIC.

CXLVII.

Reuertere reuertere sunamitis, re

Bis Sunamitem istam in libro Regum laudabili in
loco reperimus constitutam, id est, tam illam quæ Da-
uid regi in senectute ministravit, & in eius comple-
xu uirgo quidem pulcherrima permansit, quam etiā
illam cuius Heliseus filium ex promissione natum, et
post hoc mortuum suscitauit. Quapropter in hoc no-
mine, sanctam Ecclesiam accipiendam esse quis dubi-
tet. Frequenter uero ei, Reuertere dicitur, quæ quon-
dam in illo iuniore filio in regionem longinquam abi-
ens auersa fuerat, tunc etenim reuersa, quando ad
Deum ex corde conuersa est. Aut idcirco tam cre-
bro ei reuertere dicitur, ut etiam si conuersa deliquere-
rit, desperatione non decidat, sed à peccandi consue-
tudine spei indulgentia resipiscat. Quæ uox ad san-
ctos utiq; cōprobatur, qui conuersæ pulchritudinem
desyderant intueri.

CXLVIII.

Quid uidebitis in sunamite, nisi.

Quid in Ecclesia intuendum est nisi dispositio eo-
rum, qui semper in procinctu tanquā in castris con-
stituti, contra diabolum dimicare non cessant, idcir-
co utiq; ne fideles fidem amittant, ne religiosi apo-
state efficiantur eleuati, ne misericordes auaritia ob-

ANNO T. I V S T I . E P I S C .

durentur, ne poenitentes reuertantur ad uomitum, ne uirgines integritatis decore careant, ne continentes castimonie nitorem amittant. Hi sunt in Ecclesia chori castrorum iugiter in certamine constituti, & Deo muniente semper inuicti.

CXLIX.

Quam pulchri sunt gressus tui.

Quam admirandi profectus in his, qui Verbum Dei annunciant, in Ecclesia Christi, sicut Apostolus scriptum in propheta commemorat, Quam speciosi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona? Et iterum ipse, Calciati pedes in preparatione Euangelij pacis.

CL.

Iunctura femorum tuorum.

Iunctura femorum tuorum ex circumcisione & præputio uenientium, societatem aduertimus populorum, id est, ut tam illi qui ex femore Abraham secundum carnem propagati sunt, quam illi qui in semine eius, id est, in Christo meruerunt, cum in unitatem fidei copulantur, tanquam monilia quæ fabricata sunt manu artificis, describuntur. Quis enim artifex tanquam monilia, hos in fide populos sociauit, nisi ille de quo Apostolus ait, Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum.

CLI.

IN CANTICA CANTIC.

CLI.

Vmbilicus tuus crater tornatilis.

Hi qui non extremo, sed in medio Ecclesie corpore commorantur, umbilicus dicuntur. Crater tornatilis uasa sunt utilia, in eo tornatilis, quia ad obediendum, uel ad omne opus bonum parati, nunquam indigent poculis, quia spiritus sancti gratia semper repleti sunt.

CLII.

Venter tuus sicut aceruus tritici.

Qui semper sancta scripturarum alimenta percipiunt, et ea quæ sunt salutaria infra se congerunt, in uentris similitudine deputantur, hi uelut aceruus tritici congestus lilijs merito pronunciantur, quia ex doctrina sana, ex qua quotidie replentur, multos affatim reficiunt, quæ doctrina in tantum proficit, ut etiam ad uirginitatis obseruantiam pijs persuasionibus multos adducat.

CLIII.

Duo ubera tua sicut duo hinnuli.

Duo testamenta, duobus hinnulis caprea, id est, ex peccati traduce uenientibus populis coaptata. Ex his enim operibus nutriuntur, qui originali peccato obnoxij, in Christo tanquam hinnuli, renascuntur.

Collum tuū sicut turris eburnea.

Notitia scripturarum, quæ frequenti meditatione conquiratur, uelut turris eburnea, in colli pulchritudine designatur. Idcirco aut turris eburnea, quia qui uerbo Dei assistunt, cotidiano profectu per nitorem iusticiæ in excelsiora proficiunt.

CLV.

Oculi tui sicut piscine in Efebon.

Spirituales doctores tui constituti in porta, in Christo, sicut aquæ irriguæ ad erudiendos populos. Idcirco namq; piscine, quia spiritus sancti repleti sunt scientia. In alio libro ipse etiam Salomon dicit, Extruxi piscinas aquarum, ut irrigarem sylvas lignorum germinantium.

CLVI.

Nasus tuus sicut turris libani.

Nasus ecclesiæ illi sunt, qui odorem iusticiæ, qui est in Christo, percipientes, ad cordis interna traiciunt. Hi qui in magna uirtute consistunt, sicut turris libani disponuntur. Libanū autem candorem esse iam superius diximus, horum proceritatis candor, respicit contra Damascū, quia sapientia eorum quæ ex Deo est, illuminat mundum.

Caput

Caput tuū ut carmelus & comæ.

In Carmelo monte sancti Helias & Heliseus sæpe receptaculum habuere, qua propter in capite ecclesiæ Domino nostro Iesu Christo, quo sublimius nil est tanq̃ in monte Carmelo & iusti habitaculū, & multitudo populorū, tanq̃ diuersitas animalium, sapientiæ percipiunt alimentū. Comæ capitis istius, sicut purpura regis iuncta canalibus. Eminentiores quiq; sancti, beati uidelicet martyres Christo consimilati, per purpuram regalibus ornamentis, & salutaribus semper copulatio intelligitur doctrinis.

CLVIII.

Statura tua adlimilata est palmæ.

Perfectio tua peruenit ad præmiū, & doctores tui dulces effecti sunt per spiritum sanctum.

CLIX.

Dixi, ascēdam in palmam appre.

Illi in palmam ascendūt, qui in Christi cruce proficiunt, de quibus Apostolus dicit, qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt, cum uitijs & concupiscentijs, id est, ipsi autem fructus huius palmæ, sanctæ crucis præmia consequuntur, qui illud, si tamen cōpatimur, ut & glorificemur, cum eodem Apostolo dicunt.

CLX.

Et erūt ubera tua sicut botri uine.

Nec etenim alij reperiuntur, qui nascentes in fide enutriunt, nisi doctores ecclesie.

CLXI.

Et odores tui sicut malorum.

Et suauitas eruditionis tue per eos propagabitur, qui sobrie & iuste uiuendo, odorem bonae conuersationis propinare non desinunt.

CLXII.

Guttur tuū sicut uinū optimum.

Possunt etiam in gutture illi sancti intelligi, per quos lex & Prophetæ & Euangelica doctrina pronuntiata est, quæ utiq; sancta scriptura eximio sapore prædita, ut uinum optimum redolet, ac resplendet, & per spiritum sanctum potantes inebriat.

CLXIII.

Dignum dilecto meo ad potan.

De hac sacra scriptura Christi potant, cum ex ea Christiani, qui sunt membra ipsius miris modis & incomparabili dulcedine satiantur.

CLXIII.

Labijq; & dentibus illius adru.

Labia & dentes Christi, doctores ecclesie, hi quod

quod sanctū est, ruminare non desinūt, cum ea quæ ad nostrā doctrinā scripta sunt, cottidie meditantur.

CLXV.

Ego dilecto meo, & ad me con.

Hæc dilecto ex uoce ecclesie dicitur, Adhesit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Videamus & alibi, quomodo ipsa dilectio suo loquatur, Nos autem populus tuus, & oues gregis tui. Et, quomodo ad me conuersio eius, dicit Propheta, Eritq; antequam clament, ego exaudiam, adhuc illis loquentibus, ego exaudiam, dicit Dominus. Sed nulla est ad ecclesiam tam euidentis Christi conuersio, nisi cum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

CLXVI.

Veni dilecte mi, egrediamur in.

Egreditur Christus, cum ecclesia in agro, quando sanctis præditiis uisitat mundum, sicut in Euangelio scriptum est, qui seminat bonum semen, est filius hominis, ager est mundus. Commoremur in uillis in populis credentibus circumquaq; diffusis, in quibus Christus per fidē habitat, non sine ecclesia cū eosdē ipsos in suis membris reputās, suā efficit ecclesiam.

CLXVII.

Mane surgamus ad uineas.

Ut animæ quæ per fidem coli iam meruerunt, in

ANNOT. IVSTI EPISC.

matutinis Christum resurrexisse cognoscant, ne ule-
ra de sui corporis resurrectione diffidant.

CLXVIII.

Videamus si floruit uinea.

Appareat, si fideles, quæ corde crediderunt, ore
pronuncient, sicut Apostolus ait, Corde creditur ad
iusticiam, ore aut confessio fit ad salutem, uel si flo-
res fructus parturiunt, si in eis per sancta desideria
pietatis opera prodierunt.

CLXIX.

Si floruerunt mala punica.

Si illi qui in Christo crediderunt, in tanta dilecti-
one proficiunt, ut etiam occidi pro ipso omnibus mo-
dis delictentur. Vis uidere malum punicum, audi in
Actibus Apostolorum Paulum apostolum, Ego, inquit,
non solum iudicari in Hierusalem, sed et mori pro
Christo paratus sum.

CLXX.

Ibi dabo tibi ubera mea.

In hac sancta confessione sociabuntur tibi docto-
res mei comparati, ut patiantur pro te, qui quoque
sine fine regnabunt apud te.

CLXXI.

Mandragoræ dederunt odorem.

Hi qui alia radice in fide fundati sunt, et quadam
disciplina

IN CANTICA CANTIC.

disciplina uel parsimonia austeritate uigere noscuntur
publicis prædicationibus populos instruxerunt, odore
suauitatis ex cōuersatione sanctissima propinantes.

CLXXII.

Omnia poma noua & uetera.

Quoniam tam in patriarchis et prophetis, quā
in apostolis et martyribus, ego ipsa, noua et uete-
ra seruaui tibi, quia illi te pronunciauerunt, et cre-
diderunt uenturum, isti prædicare non desinunt ex
uirgine natum, ac pro salute omnium passum, et
post resurrectionem in coelos assumptum.

CLXXIII.

Quis mihi det te fratrem meum.

Sugit ubera matris Christus, cum mysterijs pri-
mæ legis reficitur Christianus populus, uel cum cum
spiritualibus sacramentis doctores, et piissima ex-
positione, tanquam uero lacte reficiunt.

CLXXIIII.

Vt inueniam te foras & osculer.

Vt te, inquit, quem ueteris testamenti figuræ tes-
gebant, per Euangelium, ego in ueritate reperiam.
Et bene ait, te foris inueniā, quia et illi iuniori filio,
de regione longinqua redeūti, pater in occursum re-
gressus est, ut deosculer, inquit te, ut tibi reconcili-
ari merear, et iam nemo me despiciet, uidelicet us-

non dicatur Petro pro Cornelio, quem gratia spiritus sancti praeuenerat, Quare introisti ad uiros praeputium habentes, & manducaſti cum illis: sed ipse Petrus pronunciet, In ueritate comperio, quoniam personarum acceptio non est apud Deum, sed in omni loco, & in omni gente, qui timet eum, & operatur iusticiam, acceptus est illi.

CLXXV.

Apprehendam te & ducam te in.

Cum enim te apprehendero, tibiq; per fidem adhaesero, restat ut introducā te in domū matris meae, in congregationem uidelicet Hierusalem, illuc utiq; te introducā, quādo cum omnibus bonis, quae per tuam gratiam consequuta sum, etiā ipsa perducī eō, hoc est ad coelestem Hierosolymam meruero.

CLXXVI.

Ibi me docebis, & dabo tibi poc.

Ibi me docebis, ut tū non in enigmate per speculū, sed facie ad faciē uideā, & non ex parte sicut nunc, sed tunc cognoscā, sicut cognitus sum, ut ille ait, Et dabo tibi poculū ex uino cōdito, & mustū malogratorum meorum, quando optimos & dulcissimos protulero martyrum & sanctorum fructus, & filij hominum qui in umbra alarum tuarum sperant, inebriabuntur à pinguedine domus tuae, & torrente deliciarum tuarum potabis eos.

Leua

CLXXVII.

Leua eius sub capite meo, & dex. Adiuro uos filie Hierusalem, ne.

Hec quae in hoc loco scripta sunt, in superioribus iam praedicta, & Christo illuminante, reperiuntur exposita. Sed ideo arboror iterato in hoc libro conscripta, ut uehementius cordi insideant, & bis insinuata uiuaciori memoria renouetur. Hec iubent spernenda temporalia, & infra nos posita, uelut sinistra sub capite constitutam edocet, & coelestem gloriam, quae nos ex superiori parte, tanquam dextera sponte serui seruituri Domino, uoluntarij non inuiti, quae sunt sancta perficiant, secundum quod Petrus Apostolus docet, pascite, qui in uobis est gregem Dei, non coacte, sed spontanei.

CLXXVIII.

Quaest ista, quae ascendit de de.

Bene de deserto ascendere describitur, cui propheta dicit, pro eo fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui pertransiret, de cuius etiam filiis in Psalmo canitur, Errauerunt in solitudine, in siccitate uia ciuitatis habitationis non inuenerunt, Esurientes & sitiētes, anima eorum in ipsis defecit, & clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitate

F.

ANNOT. IVSTI EPISC.

bus eorū liberauit eos, & deduxit eos per viā rectā,
ut irent in ciuitatem habitationis. Idcirco sequitur

CLXXIX.

Delitij adfluens.

Vnde & populus Israel à deserto egrediens, in
terram promissionis lacte & melle fluentem ingredi
tur, & ille filius, qui de siliquis porcorum pasci cu-
piens, saturari non poterat, ad conuiuium quod de
pingui occiso uitulo pater preparauit, reficiendus
inducitur. Has delitij à deserto ueniens ecclesia, in
Christo multiplices reperit, & nixa super dilectum
scribitur, quia ad ipsam per prophetā idem dilectus
dicit, Ego feci, ego ferā, ego portabo, & ego saluabo

CLXXX.

Sub arbore malī suscitauī te.

In odorifero crucis patibulo, ubi ego occubui, illic
te à peccatorum interuū suscitauī, quando te credens
sem signo crucis prænotare præcipio.

CLXXXI.

Ibi corrupta est mater tua.

Vbi tu per meam mortem suscitari meruisti, illic
per suam impietatem synagoga capta est, quando
crucifige clamabat, & sanguis huius super nos, et su-
per filios nostros, Pilato indicante, respondit.

Pone me

IN CANTICA CANTIC.

CLXXXII.

Poneme, ut signaculum sup.

Ita ut cum psalmista dicere possis, Signatū est su-
per nos lumen uultus tui Domine dedisti letitiam in
corde meo. Quoniam quæcunq; signata sunt, facile
temerari non possunt. Sic recipe fidem meam, ut eam
integram illibatamq; custodias, & quæ per crucem
meam signaculum accepisti thesaurum iustitiæ, quæ
in te contuli, à nullo fore contingendum ullo modo
pertimescas.

CLXXXIII.

Vt signaculum poneme super.

Primitus super corde, inde super brachium signa-
culum superponendum intellige, id est, ut tam in co-
gitatione, quam in opere, ad meum signum recurras,
ac te per hoc, non alterius, sed mei esse demonstres,
meq; contutante, integra perseueres.

CLXXXIII.

Quia fortis ut mors dilectio tua.

In tantum dilexi te, ut mori uoluerim pro te, &
hæc erat fortitudo amoris, acerbitas mortis. Dura
autem sicut inferus emulatio, ut sancti quoq; econ-
trario pro Christo occidi non metuant, quem pro sua
salute, mortem suscepisse sine dubio cognouerunt.

Lampades eius lampades ignis.

Vasa in quibus castitas habitat, semper sunt splendida & spiritus sancti igne ferventia.

Aquæ multæ non potuerunt.

Nec flumina obruent illam, nec tribulationes, nulla quamlibet ualida persecutiones, dilectionem, quæ est ex Deo, uel circa Deum, perturbare uel uincere possunt. Secundum illud quod Apostolus dicit, Quis nos separabit à caritate Christi, an tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius, an periculum. Certus sum enim, quia neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque excelsum, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Si dederit homo omnem substā.

Tanquam dicat, Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Hac enim nihil preciosius, ut Iohannes Apostolus ait. Quia Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet.

Soror

Soror nostra parua & ubera nō.

Ecclesia ex gentibus ueniens, rudis adhuc ad credendum, et nec dum prædita uiris eruditis, ad docendum, secundum quod Apostolus loquitur, Non potui nobis loqui, quasi spiritualibus, tanquam paruulis in Christo, lac uobis potum dedi, non escam. Non dum enim poteratis, sed nec quidem adhuc potestis, adhuc enim estis carnales. Et alibi, secularia iudicia si habueritis, cōtemptibiles qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad uerecundiam uestram dico. Sic non est inter nos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suū. Dum eos in tanta pusillanimitate redarguit, utique adhuc pusillā in fide, & necdū spiritualib. nutrimentis habile plebē ostendit.

Quid faciemus sorori nostræ.

Quemadmodum disponemus Ecclesiam tempore, quo ad fidem uocanda est.

Si murus est, ædificemus super eā

Qui coeperint in fide crescere, & ita stabiliri, ut robore suo infirmos quosque commoneant, suscepto honoris prouilegio, ad ceteros docendos instituatur. Secundum quod Paulus ad Timotheum, Hæc commē

ANNO. IVSTI EPISC.

da fidelibus qui idonei erunt & alios docere. Et iterum ad Titum, Huius rei gratia reliqui te Crete, ut ea quæ desunt, corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut ego tibi disposui. Dum ista sic in Ecclesia disponuntur, tanquam propugnacula argentea muris adiunguntur.

CXCI.

Si ostium est conpingamus.

Dicit propheta in Psalmis, Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Itaque si est quis idoneus ad loquendum, & uelut ostium, quod adperitur & clauditur, tempus loquendi uel tacendi intelligit, hoc tale ostium tabulis cedrinis conpingatur, ut dum odoriferum lignum, in se suscipit, cum Paulo dicere possit, Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

CXCII.

Ego murus, & ubera mea sicut.

Vox Ecclesiæ est, tam in fide & pro fide proficentis, Ego murus, quia ipse edificauit me, qui fortissimus pugnat pro me, & ubera mea sicut turris, hi qui construente Deo proceritate iustitiæ creuerunt, & in me paruulos qui in Christo sunt, nutriunt, & donec ad perfectionis cibum perueniant, eos educant

re non

IN CANTICA CANTIC.

re non desinunt, quo ad usque eis uoce sapientiæ dicitur, Relinquitte infantiam, & uenite, & ambulate per uias prudentiæ.

CXCIII.

Ex quo facta sum coram eo.

Ex quo in Christo pacem reperi, ex eo & murrum presidia, & turrium propugnacula cum decore suscepi, cum eis ab eo qui me condidit ciuitas esse promerui, habens munimenta in sanctis, & decore retinens in electis.

CXCIII.

Vinea fui pacifico.

Cultura assidua adhibita est à Christo in Ecclesia quæ illos habet populos, de quibus in Psalmis cantatur, Plantati in domo Domini, in atrijs Dei nostri floribunt. Tradidit eam custodibus. Commisit eam regendam Apostolis uel successoribus eorum Episcopis. Ad quam sub nomine Hierusalem, dicit Dominus per prophetam, Super te & super muros tuos posui custodes tuos, tota die & nocte, usque in finem non tacebunt.

CXCV.

Vir adfert fructus eius mille ar.

Christus de quo propheta dicit, Ecce uir oriens nomen eius. Compensa regnum cælorum pro sanctis laboribus uel eleemosynis. Secundum illud quod

ANNO. IVSTI EPISC.

in Euangelio dicitur, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi, quia esurui, et dedistis mihi manducare, sitiui & dedistis mihi bibere, hospes fui, & collegistis me, nudus, et operuistis me, infirmus et in carcere, et uenistis ad me. In mille aut argenteis plenitudo totius remunerationis ostenditur, et merces consummata iustorum.

CXCVI.

Vinea mea coram me est.

Secundum quod in Psalmis canitur, Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Dicit etiam Apostolus, Quoniam ipse Dominus in iussu & in uoce archangeli, & in tuba Dei descendet de caelo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui uiuimus, qui relinquimur, simul rapiemur, cum illis obuiam Domino in aera, & sic semper cum Domino erimus. Igitur quia semper post resurrectionem sancti cum Domino sunt, ideo Dominus dicit, Vinea mea coram me est.

CXCVII.

Mille tui pacifici & ducenti his.

Duodecim quippe si per centenum numerum amplientur, mille ducentos efficiunt, qui numerus utique Apostolis uel apostolicis uiris, qui ex eis spiritu aliter, per Euangelium in Christo sunt geniti, conuenit, qui in

IN CANTICA CANTIC.

qui in summa perfectione constituti, tanquam illa terra optima centesimum fructum auctori suo respondet. Hi quoque pacifici, id est, Christi discipuli merito describuntur, simul quia ipsi Ecclesiae fructus custodiunt, cum uel malos foris doctrinae suae uoce deterrent, uel suis orationibus, de improbis canibus & bestiarum moribus, Ecclesiam quam Christus plantauit, defendere non cessant.

CXCVIII.

Quae habitas in hortis.

Quae redundas in populis sub cultu iustitiae constitutis, uel doctrinae spiritualis aqua semper irriguis

CXCIX.

Amice ausculta, fac me audire.

Dicit in Euangelio Dominus discipulis suis, Iam non dicam uos seruos, sed amicos. Et iterum, Qui habet sponsam sponsus est, amicus aut sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi. Fac me audire uocem tuam, illam utique, qua remunerandis fidelibus dicis, Euge serue bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.

CC.

Fuge dilecte mi assimilare capreae

ANNOT. IVSTI EPISC.

hinnuloq; ceruorum super montes aromatum.

Qui conuersatus es nobiscum in terris, pronus regredere ad superna, Sicq; ascendens in excelsis, qui nūc adpares obtutibus carnis, adesto semper oculis cordis, ut te in fide retineamus, quem aspectu nō cernimus. Assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum, quia tu es qui carnem suscepisti mortalium, & saltu celeri omnes altitudines transcendisti coelorum. Super montes aromatum, excelsior existens super omnem gloriam angelorum.

Haganoæ, per Iohannem Secerium,
Anno M. D. XXIX.
Mense Augusto.

